

FUTURS POSSIBLES

RECULL D'ARTICLES
PER A PENSAR EL FUTUR DE LA CIUTAT
I EL PAPER DE LA CULTURA
A LA POSTPANDÈMIA.

www.palmaculturaoberta.com

COMISSARIAT DE CONTINGUTS:
Tres Cultura

EQUIP IMPULSOR:
Tina Codina, Tres Cultura
Antoni Noguera, tinent de batle de Cultura i Benestar Social de l'Ajuntament de Palma.
Francisca Niell, coordinadora general de Cultura de l'Ajuntament de Palma
Miquel Àngel Contreras, director general de Música i Arts Escèniques de l'Ajuntament de Palma
Marcos Augusto, director general de Promoció i Difusió Cultural de l'Ajuntament de Palma
Aina Bauçà, directora d'Arts Visuals de l'Ajuntament de Palma

COL·LABORADORS/RES:
Marijo Ribas
Joaquim Valdivieso
Margalida Ramis
Maria Solivellas
Palma XXI/ Cristina Llorente
Laia Martínez
Joves Arquitectes de Mallorca
Marc Masmiquel
Maria Gómez
Bauma
Sa Galania
Aatomic Lab
Meritxell Esquirol
La lioparda Teatre
CineCiutat/ Javier Pachón

DISSENY DE LA PUBLICACIÓ DIGITAL:
Carles Llull/ Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Palma

CORRECCIONS:
Servei d'Assessorament Lingüístic de l'Ajuntament de Palma

AGRAÏMENTS:
Equip de la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Palma
Equip de Comunicació de l'Ajuntament de Palma

Abril 2020

ÍNDEX

Introducció	4
Marijo Ribas <i>Totes som sospitoses</i>	7
Joaquim Valdivieso <i>Si vols un futur millor, ja et pots començar a moure!</i>	11
Margalida Ramis <i>Primavera silenciosa</i>	19
Maria Solivellas <i>Hedonisme responsable</i>	25
Palma XXI/ Cristina Llorente <i>La necessitat d'agafar aire</i>	31
Laia Martínez <i>Una idea de Palma després del confinament</i>	35
Joves Arquitectes de Mallorca <i>Una oportunitat per pensar un futur millor per les nostres ciutats</i>	41
Marc Masmiquel <i>Estoicismo o barbarie</i>	47
Maria Gómez <i>Temps excepcionals, també per a la resiliència urbana</i>	57
Bauma <i>I neixen estratègies de col·laboració a cada instant</i>	61
Sa Galania <i>Emergència: Acció d'emergir. Sortir d'un medi després d'haver-lo travessat. Sortir a la superfície</i>	67
Aatomic Lab <i>Del COVID-19 a la democràcia radical a través de la cultura</i>	73
Meritxell Esquirol <i>Propostes per al futur</i>	83
La Lioparda teatre <i>Viure a prop de qui s'estima o ser estimada allà on es viu</i>	93
Javier Pachón <i>Possibles futurs</i>	99

INTRODUCCIÓ

La web Palma Cultura Oberta és un projecte que ha mantingut en contacte els i les professionals de la cultura amb els ciutadans i ciutadanes de Palma durant el confinament, i a hores d'ara ha obtingut més de 12.000 visites. La cultura està servint com a referència en aquests moments incerts.

S'han compartit continguts culturals que ens han acostat a la música, les arts escèniques, les arts visuals, la literatura i el pensament, i també s'han elaborat projectes específics: el Casal Sollerí ha expandit la informació de les exposicions que ara estan tancades al públic amb les visites comentades a Instagram de l'exposició "Collapse: màquina cèlibe", de la qual podem gaudir juntament amb una àmplia documentació de referència que ha preparat el seu creador, Joan Morey. En aquesta línia, també s'ha creat un espai digital per al projecte expositiu "Teixit conjuntiu", de Tonina Matamales, que permet continuar generant i compartint materials i documents des del confinament.

A la secció "Futurs possibles" hem convidat diferents persones i col·lectius a escriure articles amb valuosos enllaços a conferències, articles, documentals o webs, per a pensar en com ha de ser la ciutat i quin paper ha de tenir la cultura, però també l'ecologia, l'economia, el gènere o la filosofia, al postconfinament.

Aquests quinze articles ens apunten que la cultura ha de ser un espai de relació, un vincle que ens fa pertànyer a una comunitat. Ens fa pensar en el paper que ha de tenir: una eina per a entendre el món, un mètode per a ampliar les mirades, el que fa créixer una societat però sobretot ens demana com podem construir espais i relacions per a ser ciutadans i ciutadanes més lliures en els nostres pensaments i les nostres decisions.

Us convid a explorar tot el que ens han compartit les quinze persones i entitats convidades per Tres Cultura, ara en un format de llibre digital per a un Sant Jordi confinat.

Antoni Noguera
Tinent de batle de Cultura i Benestar Social
de l'Ajuntament de Palma

TOTES SOM SOSPITOSES

Marijo Ribas, Artista

Ahir al matí vaig anar a comprar a una fruiteria, portava gairebé una setmana sense sortir de casa. La gent feia cua de forma molt disciplinada, respectant el metre i mig de distància de rigor. És primavera i jo sóc al·lèrgica, just abans que arribés el meu torn, vaig haver de fer un esforç sobrehumà per no esternudar, tenia la impressió que si ho feia tots fugirien espantats, es crearia el caos i l'alarma, o simplement em traurien del local i no podria comprar.

Aquesta sospita (de què som portadores, apestades, bruixes o sifilítiques) convida a l'individualisme, situat en un sentit col·lectiu de vulnerabilitat i por, que està creant hàbits de comportament i afectivitat que sembla que han arribat per quedar-se. Un humanisme -l'espècie es veu en perill- en el qual de nou sorgeixen bàndols, nord i sud, i el mapa perd sentit, però les xifres van vinculades a decisions d'estat. Les fronteres i murs són reversibles: [els mexicans bloquegen la frontera](#) perquè no entrin al seu país nord-americans contagiats pel covid-19, i en canvi a [Portugal regularitzen a tots els seus immigrants](#).

[Spivak](#) es preguntava si podia haver-hi res més higiènic que un mapa, que presenta una unitat compacta i unitària. Justament la higiene ara mateix és la nostra defensa, la mascareta és l'escut i l'[habitació pròpia](#), que va suposar un espai d'emancipació es converteix en oficina, bar, escola, parc, platja o presó, de la qual només escapam de forma disciplinada per raons de primera necessitat. Segons Paul B. Preciado "[la nova frontera és la teva epidermis. El nou Lampedusa és la teva pell](#)", la sospita també hi és a propi espai domèstic.

La [mèdium i coach espiritual Luz Arnau](#) vaticinava fa mesos nombroses pèrdues humanes causades per un virus la primera meitat del

2020. El 2014 [Bill Gates, en una xerrada TED](#), va especular sobre futurs conflictes biològics, molt més agressius que l'Ebola. Segons un vídeo de [Ruby Demestoy](#), en l'[esdeveniment 201](#) celebrat l'any passat, es va fer un simulacre de virus mundial en el qual experts donaven les seves recomanacions davant d'una previsible pandèmia global.

Les teories conspiratives aspiren a ser els nous cultes, els temples estan tancats. Just al principi de la crisi, dins les arquitectures religioses ja van canviar els rituals: res d'aigua sagrada, ni donar-se la pau, i molt menys menjar de la mà del sacerdot, la higiene com a ritual ha substituït a la resta. [L'actual doctrina és la del shock](#).

Els [peixos han tornat als canals de Venècia](#), els [senglars han baixat fins a la Diagonal](#) de Barcelona i els dofins s'apropen a les costes de Balears. [La contaminació ha baixat de forma radical](#), però Greta no ha tingut res a veure, de fet [ella i el seu pare també han estat confinats amb símptomes](#).

El trànsit aeri i rodat ha disminuït, gairebé de forma directament proporcional al que [ha incrementat el tràfic de dades i veu](#). Zizek apunta que potser [la sensació de seguretat quedi reservada a la realitat virtual](#), especula un futur en què "moure's lliurement en espais oberts serà privilegi d'ultra rics que comptin amb illes pròpies". I per a mi, que visc en una illa bastant poblada, proposa una cosa no tan dolenta: la desaparició dels creuers.

Es pot criticar la [semiòtica bèl·lica que emmarca el discurs d'aquest virus](#). Però el que no puc negar és que les imatges de poliesportius plens de llits, equipats de forma provisional com a hospitals d'emergència ([a ciutats plenes de llits d'hotel buits](#)), recorden a imatges de guerra que ja hem vist en blanc i negre, o en ficció. Els sahrauís porten confinats 45 anys, i just aquesta nit s'ha perpetrat un [nou bombardeig a la franja de Gaza](#), aquestes sí que són guerres, en la forma en què les coneixíem fins ara.

El bitxo fa trontollar a persones, estats i sistemes globals, posa al capitalisme en qüestió. Marina Garcés reflexiona com [aquesta crisi evidencia la fragilitat de sistema](#) i accentua el classisme, ja que els sectors més precaritzats són els més exposats al contagi. [Judith Butler](#) opina que "la desigualtat radical i l'explotació capitalista troben formes de reproduir i enfortir els seus poders" amb mesures que poden ser electoralistes i oportunistes. Franco "Bifo" Berardi, es refereix al "[biovirus que prolifera en el cos estressat de la humanitat global](#)". El que per a Zizek és cop d'estil Kill Bill, per Bifo és la "detenció de la màquina". Britney Spears convida a la [vaga general i a la redistribució de la riquesa](#). Daniel Innerarity diu que això ens pot fer "[més conscients que entrem en un horitzó de turbulències](#)" i jo crec que ja començ a notar la brisa.

SI VOLS UN FUTUR MILLOR, JA ET POTS COMENÇAR A MOURE!

Joaquim Valdivieso. Professor de filosofia, terraferit.

“Dir que tenim la natura dominada o que podem dominar-la és mentida. El que passa és que els humans tenim una capacitat impressionant per inventar-nos mentides i viure en mons de mentida”. Aquestes paraules de la filòsofa ecoanimalista [Marta Tafalla](#) poden ser el punt de partida per a qualsevol mirada a un futur postcovid.

Vivim i experimentam el món en relats, narratives, imaginaris, discursos... però alguns són directament mentida, ficcions. És una ficció que l'economia pugui créixer indefinidament en un planeta finit, que el mercat assigni eficientment el recursos, que l'interès individual sigui una base sòlida del vincle social, que només puguem viure del turisme, que el futur serà un etern retorn del present, que la inventiva i l'enginy humà trobaran solucions tècniques per als grans problemes que estam creant amb la nostra forma de viure. El creixentisme és un mite, el neoliberalisme és un dogma, la societat de mercat és un frau, l'edèn monoturístic és una illusió, el tecnoutopisme és un miratge, i l'autoengany és això, un engany. No obstant això, esperar que la crisi sanitària que vivim pugui obrir camí a un futur millor pot ser també una forma d'engany. Però el futur no està escrit. L'escrivim entre tots.

Amb alguna notable excepció, dins de l'oceà d'anàlisis que s'estan fent sobre la situació, inèdita, a què ens ha abocat aquesta pandèmia, domina la idea que ens ha obert els ulls, que ens ha tret el vel que ens impedia veure la realitat, que “ens ha posat davant un mirall sense maquillatge” ([Antonio Casado](#)), que aquesta mena d'interrupció de la quotidianitat ens ha fet cobrar consciència de la nostra vulnerabilitat ([Josep Ramoneda](#)), de les falles del sistema, que la normalitat era irracional, i que res no tornarà a ser com abans. Que és temps de prémer el botó del reset. I que serà per a millor. En paraules d'[Alain Badiou](#), la

crisi ha creat l'expectativa de moment inaugural, de fundació d'un nou estat de coses.

Entre els optimistes, n'hi ha que fins i tot apunten a la fi del capitalisme, com el rock-star de la filosofia pop Slavoj Žižek, per a qui el virus suposa [un cop tipus 'Kill Bill'](#) que permet albirar una societat alternativa en la qual fins i tot s'haurà acabat amb el "luxu obscè" del turisme de creuers i la producció d'automòbils. Sense arribar a aquests extrems, i sense deixar de tenir en compte que fins i tot Žižek és conscient dels perills latents en la crisi actual, domina una mena d'optimisme moderat pel que fa a les lliçons que estam aprenent mentre ens trobam confinats a casa.

D'una banda, està calant en la nostra consciència col·lectiva la certesa que cal desglobalitzar en algun sentit important, relocalitzar activitats dels sectors primari i secundari i fomentar economies de proximitat. Que cal guanyar en resiliència i sobirania. Al cap i a la fi, les xarxes d'hipermobilitat global, com el trànsit aeri i marítim, són autèntiques autopistes per a les pandèmies i l'extensió d'allò que Ulrich Beck batià com a "societat del risc". I qui ens està alimentant aquestes setmanes? Com és que no podem produir mascaretes i material sanitari bàsic? Per sortir-se'n, cal que l'Estat reclami el paper que tenia en el passat, de garant de la provisió de necessitats bàsiques assumint plenament els sectors de l'energia, aigua, alimentació, salut, atenció a la dependència o investigació, com defensa l'economista ecològic [Giorgos Kallis](#). És a dir, cal reforçar els poders públics, inclosa la Unió Europea ([Daniel Innerarity](#)) i recuperar la idea base de la democràcia, la primacia d'allò públic i el bé comú. De fet, allà on els estats s'han mostrat més ineficients per fer front a la pandèmia ha estat justament allà on l'agenda neoliberal ha estat aplicada amb més entusiasme, com els Estats Units, el Regne Unit, Itàlia o Espanya ([David Harvey](#)).

Kallis incideix en una altra lliçó: "L'oportunitat de fer una societat que visqui millor amb menys." S'ha fet palès, sense cap dubte, que podem viure sense allò que André Gorz anomenà "consum compensatori", i

que disposam d'un enorme potencial creatiu que reprimim devorant productes i serveis que en el fons no necessitam. Nogensmenys, sabem que a l'origen d'aquesta pandèmia es troba "la destrucció accelerada dels hàbitats" ecològics ([Sonia Shah](#)) i que el costat particularment "fosc del COVID-19 és "l'infern en aquest món" dels 'mercats humits' d'animals" on es va transmetre el virus al primer ésser humà ([Peter Singer & Paola Cavalieri](#)). Finalment, no cal dir que aquesta crisi és un avanç de les crisis climàtiques que amenacen en el futur més pròxim. "No em diguis pessimista" sinó realista, clama [William Rees](#), promotor del concepte de petjada ecològica, quan recorda que "el 84% de la energia primària del món actual es deriva dels combustibles fòssils" i que la política climàtica "pareix dissenyada per a servir a l'economia del creixement capitalista" i no ha tingut el menor efecte en la reducció de les concentracions de CO2 atmosfèric. Com defensa el col·lectiu [Última Llamada](#), "[hemos parado en seco: ahora hay que cambiar de dirección](#)", perquè aquesta pandèmia és només la primera de moltes altres que han de venir si no som capaços de crear una altra "normalitat" i de sortir de l'"estat de guerra permanent contra la natura i les classes populars". Aquest és l'ideal de la política del decreixement, en paraules del seu impulsor Serge Latouche: [El decreixement com a sortida de la crisis](#).

Aquesta pandèmia, a més, ha fet més evident que mai l'estructura social tan injusta en què se sustenta la "normalitat". Com es distribueix el treball de cura, feminitzat i precaritzat, que cal dignificar i visibilitzar "amb un abordatge humà de la crisi del coronavirus" ([Carlos Sánchez & Yayo Herrero](#)). Les condicions de vida tan diferents que implica estar confinat quan es pateix pobresa en matèria d'habitatge, precarietat laboral i manca de serveis de dependència, i com cal, per exemple, deconstruir el procés d'especulació i hotelització del parc d'habitatge residencial, i recuperar una fiscalitat progressiva. O com allà on l'estructura social està estratificada també en el vector "racial", com és el cas dels Estats Units i la majoria dels països americans, els morts per la pandèmia es concentren en els grups ètnics "minoritzats" i com, per tant, creix la pressió en favor d'un sistema públic i universalista

de salut com a única garantia viable dels drets bàsics de ciutadania i evitar allò que Foucault anomenava “racisme d’Estat”. Com diu [Vicenc Navarro](#), “les polítiques econòmiques neoliberals maten. Cal canviar-les”.

Ara bé, però és que no sabíem tot això? Com diu [Marina Garcés](#), “la vulnerabilitat i la interdependència ja hi eren, cada dia, com a realitat quotidiana per a la majoria. Què ens impedia veure-les i pensar-nos des d’elles?”.

La resposta és que el que ens impedia veure la fragilitat del sistema, la nostra vulnerabilitat, “la desigualtat i la violència social sobre la qual funciona la nostra normalitat” -com diu Garcés- són les mentides. Les ficcions del creixentisme; del liberalisme; del tecnoutopisme; de l’economia verda, circular, blava; del turisme sostenible o col·laboratiu. I aquestes mentides tenen una raó de ser: el repartiment del poder. Encara més, les crisis solen accentuar la desigualtat en el repartiment de les cartes del joc social.

Aquests dies resulta impossible no pensar en la tesi de Naomi Klein sobre “[la doctrina del xoc](#)”. Per a Klein, les crisis són els millors escenaris per al “capitalisme del desastre”, sia després d’una de les crisis cícliques d’acumulació, sia després de catàstrofes “naturals”, com va ser l’huracà Katrina o el tsunami asiàtic. Després d’un cataclisme socionatural es produeix una mena de tabula rasa en l’ordre institucional: les conquestes socials i llibertats bàsiques queden en suspens; els poders públics, en fallida; la població, disgregada, empobrida i desorientada. És el moment ideal per a fer un reset. Llavors fan aparició els grans poders corporatius, les xarxes corruptes, i, emparades en l’evangelisme neoliberal, imposen retallades en els serveis públics, tota mena de rebaixes en legislació laboral, fiscal, urbanística i ambiental, la captura de l’Estat a través del deute i l’agenda d’“ajustament estructural”, i la mercantilització de béns fins llavors al marge del capitalisme, per a obrir un nou jaciment de guanys fàcils sobre el que David Harvey ha explicat com a “acumulació per desposseïció”.

Recentment, Klein ha desenvolupat el seu treball en relació amb el canvi climàtic. [Aquí la podeu veure al CCCB de Barcelona](#).

Encara que la perspectiva de Klein ens pugui semblar molt llunyana, cal parar-hi esment. Som davant del “xoc econòmic més gran de la història” ([Adam Tooze](#)). El deute estatal podria multiplicar per tres vegades el que encara estam pagant de la crisi financera del 2008. La taxa d’atur superarà amb escreix la del crac del 1929. Els grans grups financers ja estan celebrant que el cost es mutualitzi amb deute públic, com ha fet el megafons [Blackrock](#), participant destacat en la propietat de fins a 21 grans empreses de l’Ibex 35. No és casual que el sector de la construcció hagi pogut continuar actiu ben entrat l’estat d’alarma, o que el trànsit aerí estigués operant amb normalitat ja començat el confinament, i, pel que fa a les Balears, que mentre no podíem sortir de ca nostra arribassin centenars de vols a l’aeroport de Son Sant Joan i el renou de les obres no s’hagi aturat ni quan ha estat decretat el cessament de la seva activitat. I el complex turisticoinmobiliari no ha perdut el temps, en ple estat d’alarma, per a pressionar els nostres governants i exigir privilegis i canvis normatius per a tornar a la “normalitat” com abans millor i recuperar el temps perdut. Aquests són indicis no tan sols de la distribució del poder imperant sinó que, més enllà de les grans incerteses que planegen sobre els propers mesos, tot apunta a un escenari de xoc desastrós i de fundació d’una “normalitat” encara més irracional.

No és casual, llavors, que hi hagi també veus pessimistes sobre el futur possible a curt termini. En particular, cal prendre’s seriosament les que alerten que una quarantena amb l’exèrcit al càrrec i suspensió de drets fonamentals és “la tempesta perfecta per a l’autoritarisme” ([César Rendueles](#)) i el control social ([Josep Ramoneda](#), [Marina Garcés](#)). De fet, el primer estudi realitzat sobre la qüestió ja mostra que durant el confinament ha crescut entre la població espanyola la predisposició als lideratges forts, la restricció a la llibertat individual i el govern tecnocràtic ([Francesc Amat et altri](#)). Preocupant.

Però hi ha altres perills a l’hora de construir un futur millor postcovid.

Un d'aquests és la conspiranoia. Creure que la pandèmia és una invenció, com fa el filòsof [Giorgio Agamben](#), no només és una explicació massa simplista, sinó que convida a la inacció: com lluitar contra un poder omnímode, una mena de deus ex machina que tot ho controla? (el llibre [Sopa de Wuhan](#) recull aquest debat, amb intervencions de pensadors com Judith Butler o Byung-Chul Han).

I un altre perill és el pensament positiu. Aquestes setmanes sentim missatges que el millor antídote contra la por és l'amor, que el sentit de la comunitat i el veïnatge canviaran el món, que els afectes i el suport mutu activats aquestes setmanes ens mostren el camí del futur. Són grans valors, sense cap dubte. Però no són valors polítics. Ens esperen a una transformació moral, psicològica, individual; a ser emprenedors d'un mateix, quan el que fa falta és canviar el món compartit, el món de tots, entre tots. Convé recordar aquí el que [Barbara Ehrenreich](#) diu al seu llibre *Somriu o mor*: el pensament positiu és una forma de control social.

Si les expectatives optimistes postcovid s'han d'assolir, en major o menor mesura, caldrà quelcom més que una actitud positiva davant l'adversitat. Fins ara, els nostres líders, les elits dirigents i la classe política han mostrar una gran falta d'imaginació política. Costa molt trobar senyals de projectes que apuntin a una societat diferent. El liberalisme, en diferents versions, ha penetrat tot l'espectre polític, i les agendes econòmiques no s'han sortit de la senda històrica del desenvolupisme. Aquí, a les Balears, les sortides de les crisis s'han trobat en noves rondes o booms turisticoimmobiliaris, en més del mateix, amb petites variacions segons el color polític. Per a obrir un futur postneoliberal, postcreixentista; per a fer les primeres passes per a una societat resilient amb una economia diversificada i descarbonitzada; perquè la transició no sigui traumàtica ni injusta socialment, caldrà actuar. Caldrà "pensar la pandèmia" ([Antonio Campillo](#)) col·lectivament, debatre, organitzar-se, mobilitzar-se; fins i tot caldrà "desobediència en massa" en paraules de [Jorge Riechmann](#), que fa dècades que anuncia l'arri-

bada de col·lapses i explora formes de construir alternatives a partir d'experiències participatives i mitjans pacífics ([veure video](#)).

Després de la crisi del 2008, i com a reacció a les polítiques d'austeritat i la crisi de legitimitat política, es va obrir un nou cicle polític a tot el món. Grans mobilitzacions socials varen catalitzar arreu, com el 15M, arran de les primaveres àrabs. I es van despertar grans expectatives de canvi, il·lusions d'un moment constituent, fundacional. Però el món, inclòs el nostre, ha acabat sent més desigual i fràgil del que era llavors. I ara l'escenari que vivim és molt més incert, i la crisi és molt més profunda que aquella que hem identificat amb la bombolla del totxo i les hipoteques subprime.

Si volem un món millor, s'haurà d'imaginar, discutir i lluitar. A les xarxes socials i els mitjans de comunicació, a les escoles i els centres de treball, als carrers i als parlaments, als partits i als moviments socials. És el moment d'afrontar aquests espais com a terrenys on es juga el futur. Com fan José Antonio Mansilla i Sergi Yanes amb el projecte [Cerrado por vacaciones. Retrato de un vacío turístico](#), mostrar l'arena pública buida, i convidar-nos a reapropiar-nos-en per a crear un futur millor.

Les nostres institucions no estan dissenyades per al que ve. Ni la nostra cultura política. Ni els agents socials. Qui vol tornar al passat, aprofitar el xoc en benefici propi, qui somnia un nou boom turisticoimmobiliari, ja s'està movent. Sense la teva indignació, pressió, organització i mobilització no hi haurà un futur possible millor que el present. Si vols un futur millor, ja et pots començar a moure!

"No dubtis mai que un petit grup de ciutadans pensants i compromesos poden canviar el món. De fet, són els únics que ho han aconseguit."
(Margaret Mead)

PRIMAVERA SILENCIOSA

Margalida Ramis. Responsable i portaveu de l'àrea de campanyes de territori i recursos naturals del GOB

Rachel Carson va publicar un llibre amb aquest nom el setembre de 1962. En aquell moments ella parlava del silenci de la natura. En el llibre advertia dels efectes perjudicials dels pesticides en el medi ambient, especialment en els ocells. D'aquí el títol. Es diu que Raquel Carson, amb aquest llibre, va ser la precursora de la consciència ecologista i l'ecologisme modern.

Ara, gairebé 60 anys després, vivim una altra primavera silenciosa. Aquella en què precisament els qui hem callat som nosaltres, els humans, i això ens permet escoltar de nou la natura i fer evident la seva importància i com d'essencial resulta l'equilibri entre totes les formes de vida sobre aquest planeta. Un equilibri que els humans hem pervertit fins a l'infinit amb la implantació globalitzada d'un sistema econòmic, el capitalista, i les seves pràctiques neoliberals, que és ecocida i profundament injust. La crisi COVID ens convida a una reflexió, tant global com local. Res tornarà a ser com era abans, tot i que sabem que molts, els poderosos, pugnaran fort per mantenir els privilegis que tenien dins de les lògiques perverses del sistema abans del COVID. Haurem d'assumir el xoc actual de les conseqüències del confinament que en molts casos implica situacions dramàtiques i cruels. Haurem de sostenir morts de persones properes sense poder-nos-en acomiadar, haurem de viure l'angoixa de la incertesa, però això ens evidencia la meravella de saber que fins i tot, o precisament, per l'absència física de les persones que estimam som conscients del valor absolut de la interdependència per a sostenir la nostra vida. I en aquesta interdependència ens hem trobat reforçant els llaços existents i establint-ne de nous, recuperant un sentiment de collectivitat i comunitat que teníem quasi desmantellat, i demostrant que sabem organitzar-nos des d'una altra manera d'entendre les nostres relacions, de veïnada a veïnada. És el

cas de la Xarxa de Suport Mutu de Mallorca que ha sorgit i va creixent en aquest temps tan evident de crisi de cures:

Suport Mutu Mallorca

Mail: suportmutupm@gmail.com

Twitter: @mutu_suport

Telegram: SuportMutuMallorca

Facebook: Suport Mutu Mallorca

Instagram: suportmutumallorca

És el que diu l'ecofeminista Yayo Herrero: som éssers ecodpendents i interdependents. I entendre i respectar aquests dos conceptes bàsics ha de ser el punt de partida del nou paradigma social, polític i econòmic. D'ella i en aquest temps de tantes preguntes sense resposta i tanta gent disposada a escolar, us recoman la conferència "[Propuestas feministas para transitar a un mundo justo i sostenible](#)".

I d'ella també, un article publicat aquesta mateixa setmana a moltes mans, d'entre les quals una altra dona de referència per a jo, l'economista feminista Amaia Pérez Orozco (una més de les imprescindibles entre tantes): "[Hemos parado en seco: ahora hay que cambiar de dirección](#)". Una reflexió imprescindible per enfocar cap a allò vertaderament essencial després de la crisi sanitària des de la perspectiva de la vida.

Sabem que com tota crisi representa una oportunitat. I aquesta sembla una oportunitat per posar la vida al centre i, en la vida és on ens volem enfocar. Com diu Aura Lolita Chavez, defensora i membre del Consejo de Pueblos K'iche's que aquest mateix dilluns 6 d'abril participarà en un webinar organitzat pel [Fondo Calala](#) i l'[IM-Defensoras](#), sota el títol "**Hablemos de vida: Las defensoras del territorio y los bienes comunes aportan saberes y alternativas frente a la crisis actual**": enfoquem-nos a demanar-nos què ens genera vida. Aprofitem aquesta oportunitat per crear un nou paradigma des de la perspectiva feminista i ecologista, des de les dimensions política, cultural, ètica i social.

Aquest és el plantejament que requereix, aquí a casa nostra, el futur post-COVID-19. En una economia fortament dependent del monocultiu turístic intensiu, quan aquest cau –i sabíem que podia passar– queda en evidència la vulnerabilitat d'una societat que ha oblidat conceptes que són claus, com la resiliència de la qual parla Maria Gómez en el primer dels "Futurs possibles". Una societat que ha enfocat l'estratègia econòmica a la implantació exclusiva de la indústria turística, convertint-nos en una societat de serveis, desarrelada del territori i dels sabers vinculats a la seva gestió en equilibri i des de la perspectiva de la producció d'allò que és realment essencial per a la vida. Per tenir un panorama clar dels impactes que hem anat assumint derivats d'aquest sistema no puc deixar de recomanar veure, precisament ara, el documental [Tot inclòs: danys i conseqüències del Turisme a les nostres Illes](#), un projecte autogesionat que posa en evidència els impactes d'aquest sector que sempre s'han volgut amagar i que ara que molts volen tornar a "l'abans" com si res no hagués passat convé tenir presents.

Durant aquesta crisi s'ha reconegut el valor estratègic del sector primari. S'han vist les conseqüències de polítiques que han desmantellat i privatitzat la sanitat i les cures. S'han visibilitzat els sectors invisibilitzats d'una societat enfocada a la producció d'experiències turístiques, que ha oblidat les desigualtats socials creixents que això implicava, la crisi habitacional que ha generat, l'augment de precarització de les vides i els impactes greus que implica des del punt de vista, no només de la crisi climàtica, sinó també dels recursos hídrics, de la contaminació de la mar, de la pèrdua progressiva de biodiversitat, etc.

Però Mallorca està bastida d'experiències ecosocials que també, des del que cal considerar polítiques públiques però fora de les institucions, intenten generar alternatives que parteixen d'uns altres valors i pretenen viure al marge de les lògiques perverses del sistema que ens té a tots agafats pel coll. En aquest sentit, fa un temps va tenir lloc a Mallorca la trobada del MEM (Moviment Ecolocal Mallorquí), un punt de trobada d'iniciatives i experiències que remen cap a un altre horitzó.

Per si no ho coneixeu, [aquí un article de Lara Cifre](#) que parla del que va ser la trobada.

Per tant, tenim els ingredients i l'oportunitat per generar el nostre propi *Demain*, fent referència a un documental sobre el canvi de Cyril Dion y Mélanie Laurent. Un documental que neix de fer-se la següent pregunta: què passaria si mostrar solucions o contar històries que fan el bé fos la millor manera de resoldre els problemes ecològics, econòmics i socials?

Un documental que es pot veure a [Filmin](#) i que genera una esperança que ara necessitam més que mai tenir present. Perquè sabem que si volem, podem i perquè ara, sense dubte i com mai, és el moment. Per això, des del GOB hem generat un grup de treball i reflexió sota el lema "Per una transició ecosocial, després del COVID, reaccionem!", una convidada als qui vulguin dissenyar des de la base i partint dels conceptes de justícia social i ambiental, un pla B per a la Mallorca del nostre Demain. Facem possible el futur a partir dels millors futurs possibles per a tothom.

I mentre, no oblidem cuidar-nos. Una darrera recomanació, el manual [Autocuidado físico, emocional y digital en tiempos de pandemia: prácticas y recursos](#).

HEDONISME RESPONSABLE

Maria Solivellas, cuinera

Som Maria Solivellas, copropietària i cuinera del restaurant Ca na Tone-ta de Caimari i de Fonda Toneta de Palma, si aquesta crisi m'ho permet, és clar. La criatura estava punt de néixer quan va esclatar la pandèmia.

Som cuinera des de fa 19 anys i autodidacta. Quan vaig començar aquest ofici, jo em sentia una illa dins una illa, tal qual som tots ara. Aquesta condició m'ajudava a observar, a analitzar, rascar i demanar-me constantment el perquè de tot allò que estava descobrint.

Venia d'una professió que havia deixat de tenir sentit i no volia que em tornàs a passar. Cercava trobar sentit a la meva existència, aquestes crisis, provocades o cercades, que tenim els humans de tant en tant. I vaig anar entenent la grandesa de la meva professió. Vaig entendre la transversalitat quasi infinita de la Gastronomia.

El fet de partir d'un acte vital que és alimentar-se i com aquest fet es transforma en Cultura, en Identitat, en Paisatge, en Medi, en Salut, en Política ... Una professió que va més enllà de donar plaer. Com a dona mediterrània que som, el plaer és la meva guia, però sempre mesurant les conseqüències per aconseguir-lo; el que he batiat com HEDONISME RESPONSABLE, la meva religió!

Han passat 19 anys i em segueix fascinant el meu ofici i crec més que mai en la meva manera de relacionar-me amb L'ALIMENT, com a professional però sobretot com a ciutadana.

Aquests dies de confinament sent certs parallelismes amb el meu estat de quan vaig començar aquella nova etapa i el que estam vivint avui. He decidit donar-vos, pot ser el que no esperau d'una cuinera en

confinament; per això, entrau a les xarxes socials que van plenes de receptes en directe de cuiners i aficionats, molt necessaris en aquest temps. Però jo em sent més còmoda i útil donant-vos algunes pistes que us convidin a pensar i revisar com ens relacionam amb l'aliment i el poder real que tenim cada un de nosaltres en transformar aquest món just posant consciència i compromís a una acció que repetim diàriament i que és essencial per viure.

Una societat què té el sector primari i el sector sanitari en els darrers esglaons de la piràmide és una societat realment malalta. I això és el que hem estat fins ara.

Darrerament la natura no deixa de recordar-mos que som una ILLA. Unes setmanes abans del confinament, vàrem viure la manca d'aliments a les grans cadenes d'alimentació per mor d'una tempesta. Poc temps després el sector primari va pegar un cop de puny i va dir que ja n'hi havia prou, que el sector està agonitzant i va irrompre les ciutats amb unes tractorades sense precedents. I ara això, que ens recorda i ens reconforta que seria de nosaltres sense ells. Idò això, des d'ara i per sempre!!!

Consumiu local, consumiu amb consciència; no és tan mal de fer! Aquí una app que ha fet la Conselleria d'Agricultura i que recull tots els proveïdors i iniciatives de venda directa i a domicili. Molt útil!

Aquí un moviment clau a la meva vida. Em va salvar la vida i em va donar ales i fer créixer molt el dia que vaig descobrir que hi havia un moviment, activista, filosòfic internacional: [SLOW FOOD](#). Em vaig adonar que no estava sola!

Ara que teniu temps aprofundi més en aquest moviment que és molt revolucionari i va molt més enllà de menjar a poc a poc. En ocasions la gent l'ha entès com un moviment elitista i res a veure. Aprofundi-hi!

I aquí la versió [Slow Food Illes Balears](#), un treball meravellós que vàrem fer un col·lectiu a les illes. Férem una feina titànica de recuperació de varietats locals, per a connectar consumidors amb productors, dignificar la figura del pagès... En aquesta sí que val la pena entretenir-s'hi, feia molt de temps que no la veia i vaja feinada férem! Aquells anys varen ser dels millors de la meua vida. Quan surti d'aquí tornaré a l'activisme!

[La venganza del campo](#). De la importància dels pagesos. Tema infinit! Un article una mica cru però molt real.

[En clau de vi](#). De les diferents maneres de produir i sentir el producte. És un documental molt gràfic i agradable. Perquè llavors no digueu que som espessa. Va de vins!

[FAO Serie sobre políticas: Pérdida y desperdicio de alimentos](#). De les absurditats del sistema alimentari mundial! La relació entre els "residus" de l'aliment i els recursos. Molt esquemàtic.

[La comida que cambió el mundo](#). Un nou documental que explica la perversió del sistema alimentari i agrícola dels EUA i que, a més, ens ha canviat a nosaltres i ha provocat una profunda erosió a les cultures locals.

[La Dieta perfecta para salvar el planeta y la salud del ser humano](#). Aquí un article on es donen claus per a una dieta perfecta per salvar el planeta i la salut de l'ésser humà. Això ja ho sabien els nostres avantpassats i nosaltres hem passat d'aquest llegat.

[Aprender a cocinar nos hizo humanos](#). Un poc d'antropologia:

[Entrevista a Vandana Shiva: Ecofeminismo vs capitalismo](#). Aquí Vandana Shiva, una activista hindú. Gran admiradora de la seva feina. Vos convid que cerqueu més coses d'ella. És molt potent.

I, per acabar, un concepte imprescindible a partir d'ara: [ECOFEMINISME](#).

LA NECESSITAT D'AGAFAR AIRE

Cristina Llorente, Palma XXI

A la primera meitat del s. XIX nasqué l'higienisme, un corrent que plantejava una nova concepció de la sanitat lligada al descobriment dels virus i bacteris com a focus de les malalties humanes. Aquest nou concepte de salut pública estava íntimament associat a la forma de vida de la població que, empesa pels avenços de la Revolució Industrial, havia protagonitzat un èxode rural cap a les àrees urbanes, densificant-les i, en conseqüència, agreujant els problemes de salubritat que ja s'arrossegaven d'enrere.

Tot això, unit a la necessitat d'expansió de les ciutats, impulsà reformes urbanístiques orientades a millorar les condicions de vida de les persones, dotant l'espai públic de serveis bàsics com l'aigua corrent, el clavegueram i l'enllumenat i duent-hi a terme intervencions que "fessin circular l'aire", la qual cosa ajudaria, entre d'altres, a controlar les epidèmies que assolaven la població.

A Palma, les mesures arribaren més tard que a altres territoris i no fou fins a l'any 1902 quan, per petició popular, s'engegà una de les més notòries intervencions higienistes: [l'enderrocament de la murada](#) que, segons les veus progressistes del moment, era "un cinturón de piedra que nos oprime y mantiene el aire fétido".

[Carta històrica de Palma](#)

La cosa és que ara, un segle i busques després, el concepte de salut pública s'ha vist alterat per una nova epidèmia, ja no provocada per l'amuntegament poblacional... O potser també. I la cosa és que, ara, aquella tendència d'esponjar l'espai urbà i "fer respirar" la població ha sofert una reversió cap al confinament obligat, amb el mateix objectiu

de control de cent anys enrere. La contraposició entre tomar murades i aixecar-ne: murades físiques, socials i culturals que ens desconecten del món i dels altres, que tornen a acotar les “zones polèmiques” del recinte emmurallat renaixentista, ara al mateix portal de casa.

El segon parallelisme que ve al cap és [el gran incendi de Chicago de 1871](#), on la vaca de la senyora O’Leary, segons conten, escampà el foc que destruï la pràctica totalitat de la ciutat. En aquell cas, la ràpida propagació de les flames es va veure propiciada per l’ús de la fusta com a material de construcció de la majoria d’edificis de la metròpoli nord-americana.

L’any 2011, el tancament puntual de l’autopista interestatal 405 de Los Angeles s’augurà com un desastre nacional. Des del Govern s’alertava els ciutadans de l’anomenat [Carmageddon](#), un “vertader malson” que suposaria la privació temporal del cotxe en una societat addicta a les quatre rodes, un caos programat enfront del qual s’aconsellava “quedar a casa –#StayHome– i estalviar benzina”.

A Chicago, l’escenari de tabula rasa va significar un gran canvi a nivell urbà: es replantejaren tant els materials i sistemes constructius com el creixement de la ciutat, que a partir de llavors, apostà per la densitat i les edificacions en altura. A Los Angeles, durant el cap de setmana que la 405 romangué tancada, milers de persones s’abocaren a la vida familiar, es passejaren pels barris, colcaren en bicicleta i, sobretot, reduïren la velocitat de la seva vida quotidiana. Amb la reobertura, però, els vehicles tornaren a inundar l’autopista, i es recuperaren els problemes socials i ambientals que s’havien donat fins aleshores.

Ara que hem comprovat com el COVID-19 [redueix els nivells de diòxid de nitrogen](#), [millora la qualitat de les aigües](#), [atrau les ànimes cap al centre històric](#) i fa que practiquem ioga diàriament (tot, clar, de manera indirecta), toca considerar què en farem, nosaltres, amb el foli en blanc que ens espera. Com –i de què– reomplirem els carrers de Ciutat, els amarraments dels ports, el panorama cultural, el nostre temps perso-

nal... On col·locarem els petits moments dels quals hem començat a gaudir, com emparar el sol davant la finestra, o deixar tovar pa tot un dia, o fotografiar els caragols que creuen el pati, després d’una nit de pluja. Si seguirem relativitzant la velocitat i els quefers diaris. Si emprarem aquest sobtat buit com a oportunitat, o per contra el tornarem a omplir de presses, d’hordes que van i venen, de fums i d’empentes a la cua del súper.

UNA IDEA DE PALMA DESPRÉS DEL CONFINAMENT

Laia Malo.

CIUTAT DE MAL

Per poder esbossar, encara que sigui només teòricament, una idea de la Palma futura hem de tenir molt clar l'estat de la Palma actual (que, en aquest cas, és la Palma preconfinament del 2020). Dia 14 de març de l'any present Palma era una bomba de rellotgeria. Una capital autonòmica a recer d'una badia mediterrània, ara frontera hostil, que ja no s'agradava i esperava, mans plegades, l'inici de la temporada turística, com cada any des dels seixanta. Amb un govern municipal tripartit d'esquerres, poc més que situat en el moment de l'esclat de l'epidèmia, la ciutat encara no havia estat capaç de definir estratègies que es desmarquessin de l'incòmode maquillatge que l'empastifava i deixessin espai als habitants per contribuir a la redefinició d'una urbs totalment integrada en el procés de mimesi de les grans ciutats europees. El concepte *smart city* ressonava, això sí, dins les murades, on ja no hi ha residents que puguin contestar-lo, i més enllà només n'arribava l'eco: esdevenir una ciutat sostenible és un objectiu clau, vital, però convé que la transformació tingui en compte tots els diferents llocs i grups que formen la ciutat.

A continuació, cal doncs valorar els textos resultants d'aquest estat previ a la crisi de la Covid-19: *Ciutat de Mal*, de Jaume C. Pons Alorda (Premi Pin i Soler, 2019. Angle Editorial) s'escriu com un oracle distòpic i precisament per això conté veritats presents. "Feia temps que els cultius s'havien eliminat per sempre, un cop la ciutat havia engolit tots i cadascun dels punts el planeta i no havia donat marge ni als camps ni als espais de collita", explica, quant a l'abastiment d'aliments. "Com que els cucs d'Arrakis estan esclavitzats i no tenen sindicat de cap mena, no és difícil que vagin passant durant hores totes les hores",

apunta, pel que fa al transport públic i els treballadors essencials. “Quan el Constructor va decidir prohibir la publicació de llibres [...], es prohibia qualsevol mena d’escriptura, encara que molta gent no ho va arribar a saber mai, perquè la llei estava mal redactada”, incideix, en relació amb el paper de la literatura i les institucions culturals en la ciutat actual. (www.rtvvilafranca.cat/tag/ciutat-de-mal/)

EL VIRUS QUE VA MATAR LA TEMPORADA

Queda clar que, per començar de nou, cal donar espai. Espaiar implica la lliure donació de llocs, a través de l’acord i del reconeixement (o concessió de veritats, com ho diu Heidegger) d’aquests espais. El buit no és el no-res i prou, i tampoc no significa mancança. Allà on no hi ha objectes que hi hagi posat l’home és on poden treballar les intuïcions (deia Goethe que allò veritable no sempre necessita agafar cos, basta que s’escampi arreu espiritualment i afecti la concòrdia, com el so d’un repic de campanes). El capitalisme unifica l’espai: el modifica i reconstrueix constantment per assolir una monotonia immòbil. L’aïllament de la població s’assoleix amb la globalització i, com ja va predir Guy Debord (*La sociedad del espectáculo*. Editorial Pre-textos. València: 2002), és una forma de control molt eficaç. Es bombardeja la població amb imatges dominants que només prenen significat (poder) gràcies a l’aïllament: en resum, per controlar el carrer, suprimim el carrer. Quina predicció més encertada de l’ara mateix! I què és allò que més espanta Palma, d’aquest aïllament? La impossibilitat de rebre turistes post-Covid-19. I el turisme, que és la circulació humana que es considera consum, consisteix a visitar allò que ja s’ha homogeneïtzat i, per tant, convertit en banal.

A *Temporada alta*, Josep Maria Nadal Suau (Sloper, 2019) basteix una mena de dietari assagístic. El crític palmèsà planteja una cartografia de Palma precisament per demostrar que és impossible (o, si més no, no és desitjable) crear llistes i repertoris que classifiquin les ciutats, a la manera que ho fan els hotels, premsa, tour operadors, etcètera. Entronca amb la idea de Roland Barthes quan critica les guies turístiques pel

fet que només coneixen els paisatges (també els urbans) sota l’òptica d’allò que és pintoresc. En una ciutat de poc més d’un milió d’habitants reals, que arriba a acollir 20 milions de turistes l’any, ens cal no tant reivindicar la nostra identitat, sinó els nostres barris i les convivències dins cadascun i entre tots els que la formen. Nadal Suau reflexiona sobre precarietats i perifèries, no només en relació amb l’urbs com a lloc, com a espai físic; també en relació amb els individus i les comunitats que la constitueixen i que ella forma, i parla de la manera com la ciutat afecta la creativitat i els creadors afecten la ciutat.

La intensificació de la mobilitat demogràfica dona una nova dimensió virtual a la ciutat: el turista n’extirpa el context real, el migrant hi malviu en un exili interior i el resident s’hi relaciona com amb un miratge, perquè ja no la reconeix. Les reflexions de Nadal Suau dialoguen amb les d’Ingrid Guardiola, que ens parla de tot plegat a l’assaig *L’ull i la navalla* (Arcàdia. Barcelona: 2018). Aquí la podem sentir en [conversa amb l’escriptor, filòsof i activista Franco Berardi](#).

EL SOMNIADOR, EL CAMINANT

Quina Palma trobarem quan puguem tornar a mirar-la? Què hem d’esperar, cercar, en sortir de l’aïllament exacerbat pel confinament actual? L’art de fer camí és el nom que donà Henry David Thoreau a la simple activitat del vagareig, en el seu assaig de 1862. L’escriptor Lluís Calvo (Saragossa, 1963) parteix d’aquesta figura d’humà que camina buscant no sap el què, que eixampla el cervell i vagareja per rutes impensades sense que l’hi hagin convidat ni l’hi esperin. És aquesta manera de transitar l’espai la que ens permetrà de recuperar (trobar) els vincles perduts, els ponts que unien, per exemple, el centre de la ciutat (ordenat i predictable) amb els suburbis “caòtics i plens de creativitats ocultes”. Sants TV va penjar a Youtube [la presentació que Calvo va oferir d’aquest assaig](#), *L’infiltrat* (Arcàdia, 2019), a La Lleialtat Santenenca, acompanyat per David Fernández, Míriam Cano i David Caño.

Aquesta mena de vivència de l'espai contrasta, però alhora es complementa, amb la que proposa la Fundació Mallorca Literària, a través del projecte Wow!: una sèrie de recorreguts literaris per la ciutat que segueixen la filosofia de grans llibres com *Palma vista pels escriptors*, de Miquel Ferrà (Miquel Font Editor. Palma: 2007). Ara, aquestes excursions adquireixen el sentit complet, pel fet que es tracta de circuits amb realitats augmentades, àudios, i el seu mirall en format web. Un traçat que permet de (re)descobrir la nostra ciutat, a través de l'obra dels escriptors que l'han transitat i escrit prèviament, en el passat, intuïnt-ne el futur. Albert Camus, l'autor de llibres que aquests dies ens funcionen tan bé com *La pesta* (Butxaca, 2009), tenia lligams familiars amb Menorca i va passar per Mallorca el 1935, just abans de l'esclat de la Guerra Civil. Va descriure un club/cabaret a la plaça Major i les impressions en la seva visita al claustre de Sant Francesc, per exemple: <https://www.wowmallorca.com/ca/rutes/literatura/ruta/1/etno/3011>

DESPOSSEÏTS DE FUTUR?

Les notícies, l'allau de dades, la publicitat i el periodisme engreixen, aquests dies, el sentiment de por vers la sortida. Els habitants de Palma ens preguntem què farem quan ens desconfinin i no tinguem feina, ergo, diners per seguir habitant la ciutat. A *Les possessions*, de Lluïa Ramis (Premi Llibres Anagrama, 2018), es reflexiona sobre com construïm la pròpia identitat aferrant-nos als objectes, vivim arrelats a una mena de nostàlgia que ens manté paralitzats: volem conservar la terra, però no sabem com fer-ho perquè o bé no ens ho ensenyaren o no ho volguérem aprendre. La doble importància d'aquest arrelament desarrelat (necessitem abandonar l'illa perquè ens hi sentim envaïts) es palesa en el fet que els illencs sortim "d'un món que comença i acaba en ell mateix". Un món que, en el passat pre-Covid-19, ja s'havia abocat al low cost, el sistema que surt més car de tots. Podeu llegir els primers capítols a Google Books i escoltar l'autora conversant sobre la novella amb Anna Guitart al programa *Tot el temps del món*, de TV3.

I què n'hem de dir, de tot això, els poetes? Com hem de respondre a la pregunta de si escriure o no (i què) "després"? D'aquestes societats paralizades, en les quals el poder perpetua la confusió entre immobilitat i solidesa, també en parla *El futur. Poesia de la inexperiència*, de Jaume Munar (Adia, 2018), un assaig a favor d'una poesia, per la pervivència de la qual "només els exploradors són necessaris" perquè "la matèria primera de la poesia és el futur". Munar contraposa aquesta literatura necessària a la capitalista, aquesta indústria que no respon a unes necessitats sinó que les crea: es publiquen nous llibres sense parar i en massa, perquè "el valor ja no resideix en l'obra literària, sinó en el fet de publicar-la [...] i crear tendència. Per a Munar, l'espectacularització de l'art ens presenta com a transgressores obres que són només actes individuals d'irreverència. Cal encarar el futur pensant-lo com un espai radicat en els orígens, que transcendeix els límits del progrés (que solament pot anar endavant o endarrere). La literatura ha d'esdevenir "poesia de la sospita".

La poesia, doncs, ha de plantejar les preguntes que cal (més que no pas respondre-les). En aquest canal de Youtube es poden recuperar els assajos dels ponents al [Cicle de Conferències Poètiques d'Inca](#), coordinat pel poeta Emili Sánchez-Rubio.

ELS ULLS S'ATUREN DE CRÉIXER, PERÒ LES ORELLES NO

Els ulls s'aturen de créixer, el premiat documental de Javier García Lerín sobre el músic manacorí Miquel Serra, és una cinta que, a través d'un retrat individual, ens dona moltes pistes sobre aquest exili interior col·lectiu, resultant de la cohabitació en espais (i ciutats) hostils. Encara que no es pugui mirar en obert (és a Filmin per 2,95 €), es mereix una menció en aquest compendi, i de fet podem escoltar i veure Miquel Serra en un concert en directe gràcies a la feina de l'imprescindible programa [Els Entusiastes](#), d'IB3.

UNA OPORTUNITAT PER PENSAR UN FUTUR MILLOR PER LES NOSTRES CIUTATS

Joves Arquitectes de Mallorca

Aquestes setmanes de confinament obligat són una oportunitat per posar-nos al dia de totes aquelles feines que tenim a la llista de “coses a fer” que duim arrossegant des de fa anys. Com que sabem que acabarem fent poca cosa, també és una bona ocasió per formar-se i actualitzar-se en el món de l'arquitectura i l'urbanisme. Són temps de tensions i nervis, però aquesta crisi ha de servir per repensar el model productiu i, per què no, també l'urbanístic i allò que fa referència a l'espai urbà. A continuació, us deixam un parell d'enllaços i recursos per amenitzar aquestes setmanes, i poder pensar i reflexionar tots plegats un futur millor per a les nostres ciutats i societats.

Fa poc ens va visitar a Palma, de la mà del Cercle d'Economia i de l'Ajuntament, l'urbanista Jan Gehl. Al següent enllaç podeu descarregar el seu internacional llibre “[Ciudades para la gente](#)”. El llibre ofereix una mirada general dels diferents aspectes que s'han de considerar a l'hora de dissenyar un espai públic de qualitat, amb l'èmfasi posat en la importància que té el fet de reviure la dimensió humana en els assentaments urbans. El llibre presenta nombrosos exemples de pràctiques d'èxit a diferents llocs del món, a banda de proposar diverses eines per ser utilitzades pel disseny urbà.

[Federico Babina](#) (1969) és un arquitecte i dissenyador gràfic que viu i treballa a Barcelona. La seva feina intenta redescobrir una manera d'observar el món com a través dels ulls d'un nen i per això fa servir diferents tècniques d'expressió. La seva obra explota la riquesa del llenguatge i la diversitat de les seves formes. Segons ell, dibuix i il·lustració són una de les maneres de relatar i fotografiar els pensaments, els sentiments i les emocions. Cada imatge té una història; cada imatge és testimoni d'una història.

L'editorial Gustavo Gili, l'editorial independent especialitzada en cultura visual i amb seu a Barcelona, ha alliberat [50 llibres d'arquitectura per passar aquests dies](#). Entre els títols s'inclouen publicacions sobre Enric Miralles, Louis Khan, Campo Baeza, Peter Smithson o Álvaro Siza; a més d'altres més teòrics sobre arquitectura ecològica, arquitectura moderna o, fins i tot, un manual de càlcul d'estructures.

L'Institut de Salut Global de Barcelona (ISGlobal) és el fruit d'una aliança innovadora entre "la Caixa" i institucions acadèmiques i governamentals per contribuir a l'esforç de la comunitat internacional amb l'objectiu d'afrontar els reptes de la salut en un món globalitzat. La nostra salut i la del planeta depenen del disseny de les ciutats. La vida urbana planteja desafiaments que exigeixen repensar la forma en què planifiquem els entorns urbans. Les #CiutatsQueVolem són ciutats fetes per a les persones: llocs on viure bé i estar sanes. [En aquest reportatge interactiu](#), investigadors d'ISGlobal detallen cinc estratègies clau per construir ciutats saludables i sostenibles.

Open House és un moviment internacional que neix a Londres el 1992, amb la intenció de generar un corrent crític entre la ciutadania, perquè aqueta sigui capaç d'exigir un entorn urbà i arquitectònic de major qualitat, com a eina per a millorar la societat. Per tal de divulgar l'arquitectura, l'urbanisme i el patrimoni, es duen a terme visites guiades per voluntaris als millors exemples de la ciutat, durant un cap de setmana a l'any i de manera gratuïta. Les visites inclouen edificis històrics i contemporanis, però també projectes de ciutat o paisatgisme. *Open House*, per tant, s'entén com una experiència física, pel mateix fet de visitar l'arquitectura, però també per conèixer la ciutat més enllà dels límits mentals personals de cadascú, permetent conèixer, per exemple, barris considerats perillosos o perifèrics. Però, a més a més, *Open House* és una experiència compartida, atès que durant un cap de setmana es mescla tota mena de públic, tant professionals del sector com ciutadans de totes les classes socials i, també, polítics. Al mateix temps, durant 48 hores es genera un diàleg continu entorn de l'arquitectura, el disseny, l'urbanisme i el patrimoni on participen tota classe

de perfils variats. Aquest festival arribarà a Palma per primera vegada la tardor d'enguany, i es durà a terme el 3 i 4 d'octubre de 2020.

[Open House Palma](#)

L'Ajuntament de Barcelona també ha posat en marxa diferents iniciatives per difondre la cultura a través d'internet i les xarxes socials durant l'emergència sanitària que vivim. "Amb C de Confinament", de C de Cultura, es faran 5 xerrades en directe d'arquitectes locals i internacionals per reflexionar sobre la quarantena, el confinament, la llibertat, la repressió i els virus. [La primera fou a càrrec d'Eduard Callís, de "unparelldarquitectes"](#); i també n'hi haurà d'Anna i Eugeni Bach i Jaume Prat.

Existeixen nombroses pàgines webs que indexen tota mena de projectes d'arquitectura, urbanisme i paisatgisme, amb la funció de permetre als visitants investigar i obtenir informació actualitzada i de qualitat sobre projectes i productes d'arquitectura arreu del món (i on pots passar-hi hores i hores). ArchDaily és la plataforma més visitada i coneguda, i s'hi poden trobar milions de projectes d'arreu del món: <http://www.archdaily.com>. Dezeen es presenta com una revista en línia d'arquitectura, interiorisme i disseny, establerta a Londres: <https://www.dezeen.com>. HicArquitectura és un blog nascut al 2008 a Barcelona, dirigit per l'arquitecte Jordi Badia, i amb diferents seccions: Arquitectura, Book, BCN, Desing, Klassics, Biblio. <http://hicarquitectura.com>.

"[Escala Humana](#)" és un programa de TVE2 presentat per l'arquitecta Núria Moliner, i dirigit per Jaume Clèries, que fa una mirada als edificis i espais urbans des d'una nova perspectiva: mostra el que s'amaga darrere de les façanes, paisatges, edificis o objectes, i reflexiona sobre la relació de l'ésser humà amb el seu entorn natural i social. A la web de la televisió pública RTVE es poden veure tots els programes, que tenen una durada d'uns 30 minuts.

L'agrupació de Joves Arquitectes de Mallorca va reunir-se per primera

vegada el setembre de 2016, per tal de crear una xarxa de joves professionals, inexistent en aquells moments a Mallorca, per tal de tenir un espai on compartir i estar informats dels temes d'arquitectura i d'urbanisme que preocupaven a la nostra generació. Durant aquests més de tres anys de vida han sorgit molt iniciatives que han tengut bastat recorregut en la societat, a la política i a la premsa:

Amb la [intervenció al Ple de l'Ajuntament de Palma "Urbanisme ficció"](#) van voler donar una visió del que podria arribar a ser la ciutat de Palma d'aquí uns quants anys, si tots els projectes de ciutat tiessin endavant.

El concurs "[Explotam Son Busquets!](#)" pretenia visibilitzar el valor potencial de la caserna militar de Son Busquets a l'imaginari col·lectiu dels ciutadans de Palma, i recollir propostes no vinculants per sol·licitar a l'Ajuntament la modificació del Pla Especial 2011 i establir les pautes per un nou model d'urbanisme i de ciutat. Es van presentar fins a 60 propostes diferents, que van permetre, efectivament, que l'Ajuntament redefinís el PERI de la darrera gran zona buida urbana de Palma.

Una altra de les iniciatives dutes a terme, realitzada durant [la Setmana de la Mobilitat de 2019](#), fou una cursa de transports entre la UIB i la Plaça de Cort, per tal de determinar quin mitjà de transport era el més eficient, ràpid i barat. De ben segur que el resultat no us sorprendrà.

Per tal de conèixer el patrimoni arquitectònic i paisatgístic de les nostres illes, és indiscutible recórrer a aquelles fonts originals que van poder observar en primera persona una realitat actualment inexistent. Així, entre el segle XIX i principis del segle XX tot un plegat de viatgers europeus (i de més lluny) van escriure i dibuixar les seves impressions de l'anomenada illa de la calma, presentant especial atenció a places i edificis dels nostres pobles, molts d'ells ja desapareguts. La majoria d'aquests llibres i recursos es troben actualment a la xarxa en format digital ([Els viatgers a Mallorca durant el segle XIX i principis del XX](#). Guia de recursos bibliogràfics. Biblioteca de Cort).

ESTOICISMO O BARBARIE

Marc Masmiquel Mendiara, dissenyador a m2ishere.com i filòsof casolà

Mi perspectiva está amorosamente invadida por hacer todo lo posible para que el porvenir que pueda vivir mi hija Noa sea mejor que mi presente. Para ello -como cualquier padre más- sumo mi ingenio como buenamente sé para transformar el ecosistema competitivo en el que vivimos en algo más cooperativo, comunitario y estimulante. Pues la globalización económica y cultural va en una dirección y la evolución de los sistemas vivos en otra. Hace dos décadas empecé a plantear principios de sostenibilidad ambiental en mi trabajo. Ahora que hasta los virus viajan en avión, y que hemos parado unas semanas observamos como la contaminación atmosférica ha disminuido a niveles impensables, algo que ninguna cumbre climática logró jamás. Los virus son más efectivos que las cumbres climáticas.

Volviendo al contexto de nuestra frágil isla, vemos que el modelo “productivo” está en paños menores y su recesión económica quizá sea irreversible. Posiblemente ahora se podrá demostrar empíricamente que no vivimos del turismo. Un par de ideas, la ciudad se vertebra sobre tres conceptos: civitas, urbs y oikos. Además, en nuestro caso, la isla es como una ciudad grande, cuyo barrio más poblado es Palma. Veamos esta fórmula o metáfora: la civilidad de una ciudad es el concepto de “civitas” y nos habla de cómo nos relacionamos con nuestros vecinos, de cómo convivimos más allá de cómo producimos. Y la ciudad se expande en una estructura productiva y organizativa que es la urbe (“urbs”). Por último, está el “oikos”, es nuestro hogar, el ecosistema, el escenario natural sobre el que nos aposentamos, sobre el que se manifiesta la civilidad moviéndose por los procesos urbanos. Para que una ciudad sea resistente a los problemas, sea humana, ambientalmente sostenible y disfrutable debe tener esos tres aspectos en equilibrio... pero ese equilibrio hace mucho que está alterado gracias a una

“urbs” obsesionada con la ganancia, las prisas y el ingreso turístico. Es como un motor de combustión, mientras hay combustible que quemar todo va bien, mientras los humos contaminantes se disipan (aparentemente) en las alturas atmosféricas, todo va bien. Pero no, no todo va bien, la desigualdad y precariedad laboral sube y sube, como los precios y la especulación. Medir solo la competitividad de determinados clústers económicos es realmente muy poco objetivo, muy poco serio. Pero esto no es una broma: las causas y efectos ponen en su lugar la fragilidad de determinados sistemas, y así lo vamos a ir desgranando todo este 2020, no, no serán los felices años veinte. Y este es el caso de los monocultivos turísticos y de cómo esto afecta a la fertilidad del mercado laboral. Si has llegado hasta aquí te pido que sigas, que no te distraigas, deja el teléfono, deja los memes, deja de perder la atención.

Vamos a centrarnos, diferenciamos lo falso de lo verdadero, vayamos a esas preguntas incómodas en tiempos donde -independientemente del COVID19- hasta las compañías más contaminantes son las que van de las más responsables, la repanocha ambiental... el [green washing](#), el social washing, el [redwashing](#)... etc. ¿Tanto marketing no esconde y maquilla las prácticas capitalistas de siempre? Así es. Y no solo es necesario hablar de valores o virtudes, hay que ejecutar esos valores en políticas tangibles, hacer reales los discursos. Lo importante es realizar, transformar, no hablar constante y publicitariamente de las virtudes de esta o aquella idea. La ciudad se transforma con cosas concretas, no con anuncios de promesas. Como se desgrana en este inteligente [artículo](#) “No necesitamos (...) vender un proyecto en tres minutos, necesitamos una sociedad que dedique a esos proyectos el tiempo que se merecen. (...) La cultura startapera ha sido uno de los motores de la innovación tecnológica en los últimos años, pero también ha sido generadora de una burbuja de inversión que ha premiado la forma sobre el contenido, el marketing sobre el valor y los contactos frente al talento.”

Comparto mi pequeña experiencia en estas fechas: esta crisis ha puesto mis impresoras 3D a fabricar un sistema para evitar que el virus se

propague por las manillas de las puertas de los hospitales. Gracias a la colaboración desinteresada de varias empresas, voluntarios y entusiastas hemos hecho algo útil en muy poco tiempo. Bajo la lógica de mercado, no hubiese sido tan sencillo. No digo que la colaboración en red sea la revolución, no hablo de que hay otros modos de fabricar -que los hay-, digo que cuando se apuesta por el talento local, hay cambios más profundos. Algo que a lo que la industria no siempre es sensible, pero esta insensibilidad también la podemos hacer extensible a la administración. Porque se mueve con lentitud, por su burocracia y aunque tenga acceso a soluciones no sabe cómo pronunciarse. Muchas veces ganan los proyectos más baratos, más formalmente eficaces y esos criterios son indicadores bastante malos para tomar decisiones. Todo lo que nos empuje hacia una gestión inteligente de los recursos y de los residuos (que son recursos) trabaja en la misma dirección que la promoción (necesaria) del talento y de los recursos locales. No importa alardear de industria 4.0 ni conceptos [mainstream](#), lo que importa es que efectivamente todas las unidades creadoras y productivas de la ciudad, de una región, lo hagan con eficiencia y generosidad. ¿Nos ayudará este pequeño virus a ver con más claridad? Si la belleza está en la mirada, la agudeza de análisis también tiene que ver con la percepción. Para imaginar un problema, antes debes ser capaz de ver el problema. Y el virus, ahí, nos ha puesto delante de las narices (o de las mascarillas) este hecho de modo meridiano: tenemos un problema.

Un sabio dijo hace mucho tiempo “también esto pasará”. Esta aparente simple idea se puede aplicar tanto a la crisis del virus, al sistema económico mundial, como a la propia especie humana. Así que hacer cábalas de qué futuro nos depara el post COVID19 es fácil, lo difícil es aceptar el papel que los valores pueden adoptar en esos nuevos escenarios. ¿Qué podemos hacer cuando no encontramos salida a una situación? Cambiarla, replantearnos sus fundamentos, imaginar otro porvenir, y este pequeño gran virus ha dejado de momento a más de dos mil millones de personas encerradas en sus casas. Todo el excedente cognitivo concentrado en sus casas ¿será capaz de ponerse en situación?

Para escenarios tan cambiantes y arborescentes necesitamos de la prospectiva, pero no la empresarial, esa es una aproximación coja. Necesitamos puntos de apoyo, fundamentos sólidos. Y si tenemos que buscar fundamentos nada mejor que retroceder a los filósofos estoicos. Así que, le cedo la palabra a Epicteto. «Empieza a vivir tus ideales. Ha llegado el momento de que te tomes en serio vivir tus ideales. Una vez que hayas determinado los principios espirituales a los que quieres servir de ejemplo, acata esas reglas como si fueran leyes, como si en efecto fuera pecaminoso incumplirlas. No debe importarte que los demás no compartan tus convicciones. ¿Cuánto más tiempo vas a ser capaz de postergar a quien realmente quieres ser? Tu yo más noble no puede seguir esperando. Pon en práctica tus principios, ahora. Basta de excusas y dilaciones. ¡Esta es tu vida! Ya no eres un niño. Cuanto antes emprendas tu programa espiritual, más feliz serás. Cuanto más esperes, más vulnerable serás ante la mediocridad y te sentirás lleno de vergüenza y arrepentimiento, porque sabes que eres capaz de más. A partir de ahora, promete que dejarás de defraudarte a ti mismo. Sepárate de la multitud. Decide ser extraordinario y haz lo que tengas que hacer. Ahora.»

Serán cambios efervescentes, tendrán un desarrollo aún impredecible, pero sin duda muchos de sus aspectos ya han sido anticipados por los análisis sistémicos de la ecología política. Las críticas al neoliberalismo desahogado parecen iluminar los efectos que ahora vamos a vivir todos de un modo pragmático.

Los fenómenos globales, no dejan de ser fenómenos locales escalados y expandidos. Por este motivo lo que sucede en casi todas las regiones del planeta se reproduce en todas. ¿Y si sumamos para potenciar la sensibilidad inteligente? ¿No es posible actuar sin regirse solo por las inercias de lo que hemos aprendido hasta ahora? Sí, evitando los sesgos cognitivos y nuestras creencias previas, actuando con una nueva generosidad... como dijo el inventor [Buckminster Fuller](#) «No vamos a ser capaces de pilotar nuestra Nave Espacial Tierra durante mucho tiempo más, a no ser que entendamos que es una única nave, y que nuestro

destino es común. Tenemos que ser todos, o no seremos ninguno».

Y eso pasa por apostar por lo local y [ecológico](#) más allá de la salud individual, hay que sentir y pensar en la salud del territorio donde vivimos. El bien común no se explora y ejerce si no es desde su práctica, desde el procomún. ¿Hay base antropológica que fortalezca la necesidad de la cooperación social? ¿La competición –como modo de actuar– no es superada ampliamente por el apoyo mutuo? ¿Hay ejemplos reales que nos demuestren todo esto? ¿Qué conceptos instrumentalizan salidas a la competitividad del sistema capitalista neoliberal? [En este artículo de EcoPolítica](#) (un Think tank ecologista) exploro estas ideas EcoPolítica

Y si lo hacemos debe ser consciente de la resiliencia necesaria, y para ello hay que saber que el dolor es inevitable, pero el sufrimiento es opcional, como muy bien comparte [Boris Cyrulnik](#) en esta [entrevista](#).

Para aterrizar en claves prácticas aplicables en este encierro forzoso y necesario, nadie mejor que el filósofo Massimo Pigliucci, explicando sencillamente cómo el [estoicismo es ante todo una filosofía de vida](#).

Desde una perspectiva oblicua y estética, y para oxigenar los puntos de vista, nada mejor el lujoso fanzine [14.03.2020](#) editado por el colectivo Fahrenheit450.

Volviendo al las lecturas estoicas, un tentempié breve para lectores impacientes: [Guía rápida para entender a los estoicos](#).

Vayamos a palabras mayores: un texto brillante: [Manual de vida](#). Gracias a [Epicteto](#) (55-145 d.C.) nos llega esta deliciosa colección de instigadores pensamientos orientados a la acción. «Párate un instante, por todos los dioses. Piensa. ¿Cómo es en realidad tu vida? ¿Cómo querrías que fuera? ¿Qué es lo que de verdad te importa? ¿Qué es lo que te haría verdaderamente feliz? ¿Actúas para conseguirlo? ¿O te alejas cada día más de ello?».

Otra joya para los confinamientos: [Meditaciones](#). Una obra maestra de [Marco Aurelio](#) (121-180 d.C.)

Y no olvidemos que la filosofía si no es práctica solo es un pasatiempo, y cómo comemos es algo práctico. Es a fin de cuentas un lujo innecesario consumir alimentos que vienen de lejos, es éticamente un insulto al equilibrio ambiental de nuestros frágiles ecosistemas. Este documental explora estos conceptos: [Alimentar el mañana](#). En la crisis social, económica, ambiental y sistémica en la que nos encontramos, la alimentación se convierte en una herramienta fundamental para el cambio hacia un modelo más justo y sostenible. Y qué mejor que empezar por transformar la forma en la que comen en la escuela los niños y niñas, los constructores del mañana.

Emilio Lledó también nos recuerda qué podemos aprender de esta crisis... [“Ojalá el virus nos haga salir de la caverna, la oscuridad y las sombras”](#)

En un plano más ocioso el esparcimiento puede vivirse sin usar los mismos mass media de costumbre. Recomendando: eBiblio. Los imperios del entretenimiento en streaming no son la única salida, nos olvidamos de algunos pilares que siguen siendo públicos y de acceso universal. Si tienes el carnet de la biblioteca pública tienes acceso a la versión electrónica de sus libros, revistas y filmoteca. [eBiblio](#) es un portal con APP para préstamo de libros electrónicos, incluye acceso al stock de películas, documentales y series de las bibliotecas públicas. Así es, hay más vida más allá de Netflix, puedes empezar por aquí, ni en mil vidas leerías todo lo que se atesora aquí.

Para algo más sesudo y actual, la geografía política tiene mucho que aportar: [Turismo y decrecimiento](#) “la crisis actual demuestra que las sociedades pueden controlar directamente la cantidad de turismo que reciben, cuando así deciden hacerlo”

No podremos transformar nada si no es desde un nuevo enfoque donde

la sensibilidad sea un vector de transmisión del cambio de modelo. En los últimos diez años se ha avanzado considerablemente en el conocimiento del cerebro humano. Ahora sabemos que el de las personas más sensibles funciona de manera diferente. En las pruebas de resonancia magnética se ve que hay más actividad en el hemisferio derecho, concretamente en el lóbulo frontal y en la amígdala. Este documental habla de este rasgo de la personalidad: [Sensibilidad al trasluz](#).

Pero no solo se trata de una percepción, hace falta aprender de los errores, de vivir los fallos y los fracasos de otro modo, en este caso un resumen de mi pequeña experiencia en temas diversos, girando en torno al ecodiseño y al uso social de nuevas tecnologías, como la impresión 3D con biomateriales. [Ver con el tacto y la curiosidad](#).

Voy terminando, como dijo un amigo “No necesitamos un sector social capaz de vender un proyecto en tres minutos, necesitamos una sociedad que dedique a esos proyectos el tiempo que se merecen”. Y esa es el nuevo aprendizaje que muchos políticos, empresarios y personas de todo pelaje deberían reflexionar. Cada uno debe hacer una introspección profunda y sincera. Averiguar qué quiere aportar al mundo, qué valores y sentimientos le han realzado (o sepultado) estas semanas de confinamiento. Para [Albert Camus](#) estaba muy claro «Toda generosidad hacia el futuro reside en darlo todo al presente». Así que cuando puedas volver a tu vida “normal” es el momento de reconceptualizar tu normalidad. Puedes seguir como si nada hubiese pasado, como si solo fuese otra crisis o recesión más, o puedes revolucionarte a ti mismo, y dar pasos entusiasmados hacia la ejecución de ideas que no solo te benefician a ti. Consume cosas locales, productos locales, trabaja con profesionales locales, vive en y para tu comunidad, refuerza la fortaleza endémica, conserva la templanza, no sigas los mismos caminos que ya has visto destruyen.

En mi infinitesimal aporte a la ciudad, exploro desde mi pequeño [estudio creativo](#) cómo hacer más con menos, cómo transformar recursos, cómo dejar ese insidioso tópico lugar común “de hacer lo que se pue-

da”, quizá hay que hacer algo más, lo que no se hace... y cuando lo hagas hazlo por todos los medios necesarios ([by any means necessary](#)).

Hace uno diez años [Noam Chomsky](#) me dijo «¿Cómo romper el mito de que el turismo de masas beneficia a un ecosistema frágil como Mallorca? No importa cuántos visitantes vengan, es difícil creer que Mallorca pueda ser cualquier cosa menos una gema. Tal vez debería haber una especie de “zoológico” donde los alemanes y suecos ricos y los ingleses y... se mantienen, con un poco de playa y unas pocas montañas, dejando el resto de la isla para la gente que la ama».

En Palma, en Mallorca, en las islas es un buen momento ahora, para imaginar el futuro que queremos, no tanto el que nos merecemos, que posiblemente es peor de lo que muchos pronosticaban. Cuando se globaliza el egoísmo, es cuestión de tiempo que todo se vaya al traste. Para reconstruir lo que está por llegar, os invito a que desde el estoicismo deis los pasos que la firmeza de vuestra voluntad os permita. Pero es mejor que los miedosos se abstengan. No os enroquéis en qué futuro nos depara, pensad en qué futuro crearemos.

Salud.

TEMPS EXCEPCIONALS, TAMBÉ PER A LA RESILIÈNCIA URBANA

Maria Gómez, arquitecta i urbanista

Fa prop de vuit anys que faig feina d'arquitecta-urbanista en projectes de planejament general i derivat, tant en consultoria com dins l'Administració pública. Des de l'any 2016, m'he anat especialitzant en urbanisme estratègic; primer, a l'equip del Pla general de l'Ajuntament de Palma i, des del 2018, al Departament de Resiliència Urbana de l'Ajuntament de Barcelona.

Des que vaig començar a fer feina en resiliència, vaig notar un canvi. Estudiar arquitectura per a dedicar-me a l'urbanisme ja era estrany, però això de la resiliència ja sí que poca gent ho entenia. Futurisme? Malauradament, ens hem hagut de submergir en una emergència sanitària per a posar en valor la feina de la prevenció, de la gestió i de la mitigació de riscos, de la coordinació... en definitiva de [la resiliència urbana](#).

Es tracta d'un nou concepte aplicat a les ciutats des de fa uns 10-15 anys, una nova exigència davant el paper clau que les ciutats han de desenvolupar per a garantir les condicions de vida per a un bon desenvolupament humà. És en aquest context que entenem la resiliència urbana com la capacitat de prevenir o minimitzar l'impacte de riscos naturals o antròpics als quals es veu exposada una ciutat, com les grans tempestes, la interrupció llarga de subministraments, atacs terroristes, crisis sanitàries, tensions duradores degudes a conflictes geopolítics, etc. També és la capacitat d'afrontar la crisi, i recuperar-se tan aviat com sigui possible per tal de mantenir les seves funcions essencials.

[Urban Resilience Documentary](#)

Les ciutats tenen una llarga història de resiliència. Ho explica molt bé Richard Sennet al seu llibre Construir i habitar: “Els problemes de salut pública foren els que feren repensar la ciutat, perquè les malalties afligien tant els rics com els pobres”. Fou així que nasqué l’urbanisme higienista de la mà d’Ildefons Cerdà a Barcelona i que a Palma es posà en pràctica amb el Pla Calvet a principis del segle XX.

[Carta històrica de Palma](#)

Avui, en un context on, segons dades de les Nacions Unides, més del 54% de la població mundial es concentra en ciutats i s’espera que el 2050 convisquin a ciutats l’equivalent a tota la població mundial de l’any 2000, grans ciutats de referència com [Nova York](#) reclamen alliberar més espai públic per al gaudi del vianant. La necessitat del distanciament social pel COVID-19 està posant en relleu el poc espai que dediquen les ciutats a les persones. Aquestes darreres setmanes hem pogut comprovar com les cues davant dels pocs establiments oberts posen en evidència les voreres estretíssimes de Ciutat.

Però també hem de repensar l’àmbit privat. Hem de deixar de veure els habitatges des d’una lògica econòmica i convertir-los en espais per a viure-hi, descansar i treballar, si escau. S’ha d’actuar d’una vegada per totes contra la vulnerabilitat extrema de les llars amb lloguers alts, casos d’amuntegament, condicions d’infrahabitatge, etc. Per a ampliar la reflexió al respecte són molt suggeridors els [Mapes del confinament](#) de Barcelona.

Tot i que la lectura de la ciutat amb l’òptica de la resiliència ens prepara per a fer front a episodis desconeguts, com el que vivim actualment del COVID-19, l’avaluació d’impactes no ha de quedar només en el que és negatiu. Hem de ser capaços de treballar amb una visió global de la situació i trobar espais d’oportunitat en els episodis de crisi. Aquests dies tots hem vist com els animals estan ocupant de nou el seu espai i la [qualitat ambiental](#) del nostre entorn millora cada dia que passa.

I, finalment, com hem d’aplicar la resiliència urbana a la nostra ciutat? Tot i l’escenari desconegut on ens movem, hem de garantir el restabliment de tot allò que quedarà afectat a diferents nivells. Els impactes sobre la ciutat i la ciutadania de la crisi del COVID-19 estan per veure i dependran, en part, del temps que duri la situació d’excepcionalitat. I és clar que, des del punt de vista dels serveis essencials per al funcionament de la ciutat i del manteniment de la qualitat de vida de la ciutadania, les administracions públiques tenen marge d’actuació.

La recuperació d’un episodi crític es defineix com la velocitat i el grau en què l’economia d’una ciutat pot tornar a la normalitat. Això inclou la reconstrucció de fàbriques, habitatges i infraestructura feta malbé; reprendre la confiança del consumidor i reprendre els negocis. En el cas de l’emergència actual, es tracta d’un gran repte polític, operacional i social que implicarà un procés complex i multidimensional. Per això, és tan important donar resposta a un episodi crític com fer una avaluació de com ha estat aquesta resposta per a incorporar els aprenentatges al funcionament intern de l’organització pública i de la ciutat.

Ja endinsats en aquesta crisi sanitària, m’agradaria compartir les [reflexions recents de na Yayo Herrero](#) on fa una revisió de què és una emergència i posa en context la nova normalitat de l’emergència en què vivim. Aquesta nova realitat posa de manifest la necessitat d’integrar la resiliència més social en les polítiques públiques amb principis de suficiència, distribució de riquesa i de cures.

Tot i que la resposta immediata a l’episodi actual és la prioritat avui, caldrà fer una reflexió posterior sobre la necessitat d’integrar la resiliència urbana en la cultura política de l’Administració pública, tant en els seus vessants d’organització com de gestió dels serveis de la ciutat.

I NEIXEN ESTRATÈGIES DE COL·LABORACIÓ A CADA INSTANT

Arena Petit i Xavier Moyà, BAUMA

Una bauma és un abric natural a la roca que serveix de refugi. Una casa a la natura. Al seu recer, la humanitat ha passat nits i dies de pluja per, després, reprendre el seu pas. L'acció de fer un alto que ajudi a refer-se i repensar-se és imprescindible per a qualsevol comunitat que vulgui fer camí.

Durant aquestes setmanes d'excepcionalitat, com a projecte dedicat a facilitar espais de col·laboració hem fet un alto en el camí emmarcat per un ERTA que servirà per cuidar-nos. Des d'aquí, ens miram el dia a dia intentant reconèixer tendències emergents. Això ens ajuda a sentir-nos connectades i a trencar amb la sensació d'aïllament que ve amb el confinament. Alhora, ens aporta una certa sensació d'orientació sobre quin és l'esperit del moment i quines estratègies començam a desenvolupar com a comunitats per moure'ns en aquest nou escenari.

Les respostes individuals i collectives davant els canvis que està suposant l'aparició del Covid-19 són diverses, igual com ho són les emocions que podem arribar a sentir en un mateix dia en situació de confinament: por, ansietat, benestar, amor, connexió, apatia...

De la mateixa manera que individualment podem triar la forma en què ens relacionam amb nosaltres mateixes internament -essent més o menys empàtiques amb el que ens passa- el nostre posicionament en les accions collectives també pot estar més o menys marcat pel paradigma de la col·laboració. Més enllà de la cultura de la por i els discursos de l'odi, les persones feim coses que ens acosten a cada instant.

Ens posam les ulleres de reconèixer iniciatives collaboratives nascu-

des arran d'aquestes setmanes d'excepcionalitat. No sorgeixen del no-res, clar, sinó que moltes han pogut aparèixer amb rapidesa perquè responen a grups de pràctica que intenten fer comunitat local i global des de fa temps. El que us compartim és un mirada viva i no exhaustiva. Si trobau a faltar alguna iniciativa que conegueu, feis-la arribar a qui coordina aquesta pàgina!

A l'estat i a Mallorca s'han activat plataformes comunitàries, xarxes de suport mutu i accions de suport i veïnatge a nivell d'escala i barri, com [frena la curva](#) i [xarxa suport mutu](#). A les dues setmanes de confinament es farcia de continguts [ElFindelPresente](#), espai de pensament crític col·lectiu. Múltiples professionals i persones amb experiència s'han coordinat per a la redacció de guies amb recursos per travessar la crisi del Covid-19, com la [Guia Psicovida-10](#) i la [Guia de Apoyo Psicossocial](#) de Sira-Grupo de Acción Comunitaria.

No ens hi caben totes, tantes xarxes d'empreses d'economia social i petits comerços revisant la seva activitat col·laborativament per [posar-la més al servei](#) de les persones. Milers d'artistes i plataformes culturals creant infinitat de festivals, trobades i presentacions en línia. [Entitats socials que recullen la seva expertesa](#) en recomanacions per fer front al canvi. Algunes iniciatives d'afectats pel Covid-19 per trobar [solucions comunes](#) a la sortida de la quarantena. Respostes de suport mutu entre els ciutadans espanyols a l'estranger davant les insuficiències institucionals. Infinitud de consells sobre com col·laborar millor en línia per les persones que fan teletreball. I milers de milions de trobades en línia per cultivar la xarxa d'afectes que ens sosté.

Abans de seguir llegint, us animam que proveu de fer l'exercici que nosaltres acabam de fer per continuar aquest article. Ens hem fet la pregunta ***què tenen aquestes iniciatives en comú en clau de col·laboració?*** La **hipòtesi** que tenim és que moltes vegades la resposta a una situació determinada ja s'està donant en el moment mateix que aquesta emergeix. Us uniu a nosaltres a posar l'orella i sentir a quin ritme bategam? Va...5 minuts.

Vegem què és el que hem identificat per la nostra banda:

- Moltes d'aquestes iniciatives coincideixen a fer **dos moviments simultanis**. Un moviment cap a dins, el que **connecta amb el propòsit** profund de cadascú (*què sé fer bé, què puc oferir a la comunitat, quin és el meu paper en aquesta crisi*). I un moviment cap a fora, relacional, que **identifica allò comú** amb altres persones i identifica quin és el **repte compartit**.
- La seva motivació sembla ser, també, **emocional i empàtica**. No són simplement solucions a problemes sinó que en els seus missatges hi viatgen intencions personals. Sembla que ens és més fàcil veure i atendre les necessitats de les altres persones.
- **El nivell d'atenció i el grau de consciència** amb què operen aquestes iniciatives sembla ser més profund que l'habitual. Això pot explicar-se pel fet que en situació d'estrès els nostres sentits i la nostra capacitat de connexió poden aguditzar-se per donar resposta.
- Són propostes **inclusives** atès que davant l'excepcionalitat cultiven els principis d'equitat, suport mutu i inclusió, i també **creatives**; cerquen solucions no evidents a problemes que van canviant.
- Contribueixen a regenerar el **sentiment de pertinença**, que és una necessitat humana bàsica sense la qual és difícil viure. I amassen un canvi de paradigma, **de la competitivitat al de la col·laboració**, de valorar el benefici individual al compartit.

Ens encantarà saber què heu pogut identificar vosaltres!

No volem marxar sense compartir alguna de les lectures, iniciatives, projectes que donen forma a la nostra pròpia manera d'entendre la col·laboració, així que a continuació us en deixam algunes.

Per mirar al present i al futur, mirades que ens inspiren:

Ja fa temps que Otto Scharmer i el **Presencing Institute** treballen per la difusió de la [Teoria U](#), un marc de treball que es basa en una idea senzilla: en temps de complexitat i incertesa, no podem seguir creant el futur a imatge del passat. Es fa necessari desenvolupar l'habilitat d'atendre el futur emergent a partir dels senyals que podem identificar en el present. En aquest sentit, el Presencing Institute ha llançat [GAIA \(Global Activation of Intention and Action\)](#) per acompanyar el moment actual.

Durant les darreres dècades de segle XX qui ha acumulat molta experiència sobre com organitzar les diferents dimensions de la vida amb un paradigma col·laboratiu són les comunitats intencionals arreu del món. Al llibre de Diana Leafe Christian [Crear una vida juntos. Herramientas prácticas para formar ecoaldeas y comunidades intencionales](#) hi trobareu moltíssim coneixement generat des de diverses comunitats dels Estats Units.

Perquè no hi ha experiència real de col·laboració si no atenem la reparació de traumes del passat. Pots veure un vídeo i llegir el recull de textos d'especialistes en trauma transgeneracional fet per Clara Valverde a [Desenterrar las palabras. Transmisión generacional del trauma de la violencia política del siglo XX en el Estado español](#). Icaria, 2014.

És imprescindible tenir cura d'un/a mateix/a, obtenir eines per sostenir-se i habitar els espais col·lectius i de col·laboració amb la llenya personal cremada. En aquests temps poden ser de gran ajuda els clàssics [Exercicis per tractar el trauma](#), de Peter Levine.

EMERGÈNCIA. ACCIÓ D'EMERGIR.

SORTIR D'UN MEDI DESPRÉS D'HAYER-LO TRAVESSAT. SORTIR A LA SUPERFÍCIE.

Mar Barceló i Rosa García, Sa Galania

Una galania és un balcó interior, aquells que donen al corral o al pati interior, aquell espai on les veïnades ens trobàvem, aquell espai amb roba estesa que olorava a cada casa i que feia renou a comunitat. Això és una mica el que procurem fer amb els nostres projectes, afavorir experiències on trobar-nos, experiències que generin relacions en entorns de respecte i seguretat a partir de les pràctiques artístiques.

Aquests dies bojos que tardarem a digerir i col·locar ens venen al pensament alguns dels projectes artístics i participatius que han estat significatius dins la nostra trajectòria, un d'ells és un projecte que va tenir lloc a Poble Sec, la iniciativa neix d'una associació cultural anomenada CCCB (fent l'ullet al gegant del Raval), *Centro de Cultivos Contemporáneos del Barrio* situat al barri de Poble Sec, Barcelona.

Com ells ens expliquen al seu web, "El Centro de Cultivos contemporáneos del Barrio es un espacio donde lo frívolo y lo serio se mezclan sin distinguirse. Donde utilizar prácticas y herramientas del mundo de la producción cultural y aplicarlas a problemas de primera necesidad dentro del contexto del barrio de Poble Sec. Parece una idea rara pero el arte y la cultura están repletos de maneras de pensar y hacer que pueden ser aplicables a retos que estamos viviendo en el día a día."

Concretament volem compartir amb vosaltres [*Proyecto Canto*](#). Aquests dies, més que mai ressona al nostre cap després de veure les iniciatives ciutadanes espontànies. On es posa en relleu la necessitat de compartir i participar fent cultura des d'allò quotidià i invisible als ulls de la cultura legitimada i mercantilitzada.

Ara que tant trobem a faltar baixar al carrer i passejar per la nostra

turistificada ciutat (aquella que ens ha escopit a la perifèria!!), és una bona oportunitat per reflexionar sobre quina relació tenim amb aquest espai i quin ús en fem?, potser en acabar tot això, i abans que l'amnèsia individual i col·lectiva ens torni a posseir, podem fer l'exercici de transformar la nostra relació, potser és un bon moment per agafar consciència i prendre un paper més actiu en tot això? no sabem si en tornar a aquesta "anormalitat" tan nostra tindrem temps... tic, tac !

Amb el projecte [*366 sillas*](#) l'artista Maider Lopez ens convida a reflexionar sobre com marca i defineix els nostres moviments el disseny de l'espai urbà. L'artista disposa cadires de càmping distribuïdes a diferents places de Madrid. Places buides en les quals la disposició de les cadires marca la seva estructura. L'ús de la ciutat crea espai públic. Activitat portada a terme el 22 de setembre, 2007. Noche en Blanco. Madrid.

Volem enllaçar aquesta proposta amb el nostre projecte [*L'ombra col·lectiva*](#). A partir d'un projecte participatiu i de recerca, reivindicuem l'ocupació col·lectiva, anònima i espontània del carrer, com a forma de relació, resistència i suport mutu entre veïnades i veïnats:

Un pensament repetit aquest "període d'anormalitat" per algunes, possiblement privilegiades, és què passa amb aquelles de nosaltres que pràcticament vivim confinades? què passa quan això es converteix en "normalitat"? Això passa a prop nostre?, per què no ho mirem?, quin paper podem prendre com a ciutadanes i veïnades? Ens referim en aquest cas a aquella gent gran que no compta amb els mitjans ni recursos per sortir al carrer, ja sigui per la seva mobilitat reduïda, les barreres arquitectòniques o no comptar amb familiars i veïns que els puguin acompanyar en aquest procés. Aprofitem l'oportunitat per a compartir amb vosaltres la iniciativa [*Baixem al carrer*](#). Aquest col·lectiu de Barcelona realitza sortides individualitzades i en grup per a gent gran que no pot sortir sola de casa seva a través d'un equip de voluntariat i professionals. Amb aquestes sortides la gent gran recupera el contacte amb el seu barri i la seva ciutat i crea nous vincles socials i

afectius. Vos convidem a visitar el seu web, hi trobareu [*vídeos*](#) i podreu consultar el ventall d'activitats que ofereixen als majors.

Quan parlem de carrer, creiem en la necessitat de generar espais de relació intergeneracionals i oberts per a fer ciutat, per a fer barri. Ara més que mai necessitarem construir plegades i plegats, necessitarem llocs físics i mentals per a l'intercanvi de vivències i sabers, on generar receptes col·lectives per tirar endavant: [*Territoris de trànsit*](#).

Aquesta crisi apunta amb el dit, una vegada més, cap aquelles que romanen invisibles als ulls de la societat, potser és hora de fer-nos-ho mirar i canviar la direcció del focus.

Alguns dels "invisibles" s'autoorganitzen en resposta a la precarietat i les dinàmiques d'exclusió i xenofòbia de les nostres societats, com són el [*Sindicato de Manteros de Barcelona*](#). Us proposem donar un cop d'ull a les seves xarxes socials, i la seva ràpida resposta a la crisi actual, fent de la urgència un moment de resiliència i teixir comunitari.

I en relació amb aquesta pluralitat d'emergències a abordar que ens porten a pensar com volem reiniciar-nos després d'això... la Casa Encendida ens convida reflexionar en aquest moment de convergència de diferents crisi a través del seu cicle de xerrades [*Ahora que vamos despacio. Por un ecologismo social de emergencia*](#). Trobareu penjada la conversa amb Yayo Herrero, antropòloga i activista ecofeminista. Una mirada polisèmica en tiempos excepcionales. I durant aquest mes d'abril podreu seguir els següents directes que posteriorment penjaran al web:

- 1 abril 12:30h *Ecobarrios, municipios en transición e iniciativas comunitarias*. Jose Luis Fdez. Casadevante Kois
- 7 abril 12:30h *Si no consumes como piensas, terminas pensando como consumes*. Charo Morán

En relació amb la transformació de les formes de producció i consum, esbiaixades pel gènere i la classe social (tan col·lapsades en aquest moment) compartim el nostre projecte [*Placeres i plaers*](#), un projecte per a visibilitzar la feina de les dones que treballen i sostenen als mercats.

Fer i conèixer des d'allò petit, en el dia a dia, com les nostres plaques, des de la cultura en minúscules. Atendre a la necessitat d'escoltar la multiplicitat de veus, les anònimes també, per a poder nodrir relacions i generar noves fórmules socials més justes, allunyades de prejudicis i relats globalitzats: [*Chimamanda Adichie*](#)

Per últim, aquí vos deixam l'enllaç del programa de ràdio [*Carro de combate. Los monocultivos que conquistaron el mundo*](#). tan rellevant en aquestes jornades "de reflexió o no" del programa *El Bosque habitado* de radio3... per pensar en els impactes socioambientals d'allò que consumim, quan cuinar es converteix en un acte polític.

DEL COVID-19 A LA DEMOCRÀCIA RADICAL A TRAVÉS DE LA CULTURA

Aatomic lab

«L'art consisteix a construir espais i relacions per a reconfigurar materialment i simbòlicament el territori comunitari.» (Jacques Rancière)

En aquestes setmanes o tal vegada mesos de situació distòpica, d'estat d'alarma o excepcionalitat, moltes veus reclamen altres opcions, altres camins fora d'un capitalisme comatós que crema els recursos humans i naturals, contrari als intents ciutadans d'emancipació. S'esdevé un moviment emergent que reivindica noves formes actives de relació social, de convivència, de desenvolupament comunitari, d'aprenentatge, de respecte a l'entorn. Que vol abordar reptes col·lectius tot posant la ciència, l'art i la cultura com a base per a facilitar processos de participació social compartits des de l'equitat, la inclusió sociocultural, els sabers compartits, fer amb els altres (DIWO), involucrar el del costat i promoure que les nostres comunitats siguin des d'ara mateix, agents actius de canvi.

La creativitat, el pensament crític i la dissidència en un sentit propositiu són essencials per a trencar equilibris establerts i tendències dominants. Els projectes artístics col·laboratius enfocats a la comunitat poden potenciar les nostres habilitats creatives essencials per a aquesta tasca. I perquè l'art sigui efectiu i transformador és necessari que sigui obert (open source) i inclusiu. Que tingui la capacitat de fer caure l'elitisme a partir del que s'ha valorat el coneixement i ser font de coneixement, i posar la intel·ligència col·lectiva al servei d'aquest canvi. Co-crear juntes els antidòts, per a la millora. La (co)creació facilita els processos de desenvolupament comunitari.

Els projectes de base artística i cultural enforteixen, d'una banda, capacitats humanes i comunitàries, la mobilització social, reflexió i

[Canal de VIMEO d'AATOMIC LAB](#)

[tumblr AATOMIC LAB](#)

Donosti 2016

Conexiones improbables

recerca (entesa com aixecar els fonaments per a un repensar ideològic i metodològic), reforçar el sentiment de pertinença a la comunitat, i, estratègicament, es pot treballar la inclusió social de persones que estan excloses o silenciades en altres espais de debat i/o participació. De l'altra banda, té la capacitat d'establir diàleg i optimitzar recursos amb altres sectors d'activitat ([p. ex., el disseny de la ruta assistencial amb el col·lectiu de diabètics juntament amb l'equip sanitari de l'Hospital Osikadetza Cruces, a Baracaldo, facilitat amb la mediació d'aatomic lab](#)) El passat setembre l'experiència "visionària", Antídots per a un paradís fake, les XII Trobades d'Arquitectures Collectives que és una xarxa en continu creixement de persones i collectius interessats en processos orientats a cuidar i transformar els nostres entorns, i es va impulsar un projecte pilot per a Palma, concretament als barris de la Soledat, Nou Llevant i el Molinar.

Hi varen participar projectes de referència que treballen des de la cultura per al bé comú, de forma collaborativa, com l'[Asoc. Cultural La Kalle](#); Arquitectura y Resistencia; [Can Batlló](#); [Ciutat per a qui l'habita](#); [COOPd'ERA](#); [Colaborabora](#); [Conexiones Improbables](#); [Cotidiana Coop](#); [Ergosfera](#); [Estonoesunsolar](#); [Guerrilla Food Sound System](#); [IDENSITAT](#); [L'Elèctrica](#); [La Ingobernable](#); [La Invisible](#); [LeA atelier](#); [LaFàbrica detoda-lavida](#); [Mapas del Kas](#); [NADA Colectivo](#); [Platoniq Lab](#); [Recetas Urbanas](#); [Straddle3](#); [Tot inclòs](#); o [Urbanbat](#), entre d'altres.

[Escolta el programa especial #AACC_Mallorca de Ràdio 3 a Fluido Rosa d'RNE.](#)

Fotos: Arantxa Boyero
[Més informació al web d'Arquitectures Col·lectives](#)

En les conclusions d'aquestes Trobades #AACC_Mallorca es va proposar un decàleg d'antídots per a enfortir els moviments socials i el sentiment comunitari: implementar processos creatius per a la transformació social; foment de l'urbanisme inclusiu i plans de desenvolupament comunal a través de l'urbanisme collaboratiu; memòria i relacions intergeneracionals; accés assequible a l'habitatge; models de tinença alternatius; estratègies de redistribució de recursos; instruments per a la gestió ambiental; sobirania alimentària, i models de gestió comunitària, entre d'altres. Com diu Naomi Klein, en aquests moments d'incertesa "la bona notícia és que estam en una millor posició que el 2008 i 2009. Hem treballat molt en els moviments socials durant aquests anys per a crear plataformes de persones".

Una referència interessant és introduir-se en sistemes democràtics que donen un paper rellevant a la ciutadania, com proposa l'experta investigadora Arantxa Mendiàrat [Borradores del futuro/[Democracia por sorteo](#)], amb l'elecció a l'atzar de grups representatius de ciutadans per a debatre problemes de manera vinculant. Pot ser una iniciativa a considerar en "temps de desafecció". N'hi ha exemples recents a Irlanda, on un comitè de 99 persones (33 polítics i 66 ciutadans triats per sorteig) va ajudar a dirimir i consensuar respecte de la llei de l'avortament, fins tot en relació amb un canvi de la Constitució.

Iniciatives com aquestes obren el camí d'una nova forma de participació, perquè la ciutadania vol prendre posició i implicar-se en els assumptes que afecten la seva vida personal i col·lectiva, privada i pública, en l'àmbit social, econòmic, cultural o polític. I, perquè això passi, Aatomic.Lab prefereix parlar de processos i laboratoris de participació activa des de i per a les comunitats, assumint l'Administració com promisos vinculants. Reconèixer les persones com a agents polítics, independentment de la seva classe, origen cultural, sexe i sexualitat, i tinguin o no els papers en ordre, simplement perquè formen part de la gestió quotidiana del dia a dia.

Ara que patim una pandèmia global i un confinament massiu (més enllà del COVID-19) no es tracta de sostenir que l'art vagi per davant, o parlar de l'artista il·luminat, sinó pensar en una dialèctica social en la qual l'art pot servir com a avançada, laboratori d'investigació, signe i tempteig de l'avenir, juntament amb la ciència, l'ètica o altres sabers.

Amb una recerca senzilla per Internet trobarem moltíssimes reflexions que intenten demostrar els avantatges de l'art per a estimular el pensament crític; el desenvolupament intel·lectual; la millora de la capacitat de la memòria, la concentració i l'atenció, la coordinació; la millora de les habilitats comunicatives, les sensibilitats... Malauradament, l'educació reglada fins ara ha situat en un espai i estat de subsidiarietat l'art, les humanitats en general, i són els projectes disruptius els que van obrint camí en l'art dins l'àmbit educatiu.

La paradoxa és per què ocupen un lloc tan marginal tant en els currículums d'educació formal com a les polítiques culturals o públiques, quan l'art, la música, la filosofia, les ciències socials i humanístiques són les que donen llum i especialment en aquests dies de confinament.

Per al filòsof Slavoj Žižek "potser d'aquest aïllament sorgiran nous valors i es reafirmarà la importància de la comunitat, la convivència i la intimitat. El que és indubtable és que és un temps de reflexió, un temps en el qual hi ha menys soroll i, per tant, la possibilitat de major claredat."

De fet, estam vivint la creació de múltiples i variades iniciatives ciutadanes de solidaritat, veïns i veïnes organitzant-se col·lectivament per a actuar davant les conseqüències que porta i portarà aquesta crisi sanitària, com [Frena la curva](#), [Redes solidarias de Bilbao](#), [Huelga de alquiler](#), Hotels per la sanitat, Inca Repunta, ERTE para los políticos, Operación vecino, etc. Són iniciatives basades en la cooperació comunitària, les cures, la responsabilitat, la confiança mútua o l'exercici de drets fonamentals i llibertats públiques. En la nostra opinió, són moviments ciutadans legítims, fruit del creixement de les activitats de desenvolupament comunitari d'aquests darrers anys, que les administracions públiques han de facilitar. Els poders públics han de salvaguardar el seu desenvolupament, protegir el seu exercici i fins i tot posar-hi recursos.

"No podem fer concessions en drets civils, polítics o socials. Després del coronavirus hi haurà més desigualtat, més pobresa i més tensió social, i caldrà solucionar-ho, però la solució no pot passar per sacrificar més drets en nom d'una utopia molt perillosa com és la de la seguretat total." (Alba Rico). I és que no està justificada la nostra geolocalització per a conèixer la nostra mobilitat, o mantenir vigent una llei mordassa.

Treballar per al bé comú ens resitua en un marc humanista, en el qual guanyen nova legitimitat temes que el model neoliberal ha deixat de banda com la transparència, l'equitat, l'accés universal o la diversitat. És una alternativa a l'economia de mercat que integra l'econòmic i l'ètic, l'individual i la cosa col·lectiva. Un model que es recolza en comunitats estructurades sobre la confiança. Plantejar qüestions socials, econòmiques, polítiques i ecològiques des de la creativitat, i avançar en el coneixement de les potencialitats emancipadores dels processos creatius, mitjançant unes pràctiques artístiques en les quals el factor determinant és la veu de la gent del barri.

En aquest sentit, l'artivisme pot abraçar la intenció política. O, si es prefereix, l'artivisme explora com l'acció política pot esdevenir creati-

Fotos: Miquel Julià

va, poètica o sensorial, i pot sensibilitzar la ciutadania perquè estigui atenta i fins i tot fiscalitzar les actuacions polítiques que al nostre país ens asfixien per una successió de simulacres (en el sentit de Baudrillard) previs a esdeveniments que mai no arriben a produir-se (p. ex. quehacenlosdiputados.net).

“No només cal, doncs, un pla de xoc social per a pal·liar els danys d’aquesta crisi, sinó un treball crític que ens ajudi a percebre col·lectivament com hem arribat fins aquí i com en volem sortir” (Marina Garcés)

De fet, la ciutadania ja està reaccionant amb propostes de transformació. Especialment cobren interès qüestions com: procomú vs. privatització, cultura pública vs. indústries culturals, inclusions vs. exclusions, feminismes i diversitats, interculturalitat, co-creació, laboratoris ciutadans, afectes i cures, estratègies mediambientals, autocogestió, economia de la Cultura alternativa, entre d’altres. Què esperam, doncs, per a aprendre’n. Les persones van sempre per davant de l’esdevenir institucional.

Entenem la Cultura com un catalitzador de la força creativa i transformadora de la ciutadania, que ha d’incardinar la recuperació després de la coronacrisi. En conseqüència, les mesures de xoc envers la Cultura no poden insistir en fórmules clàssiques de precarització dels

Fotos: Claudia Bonnin

creadors, i continuar amb una administració pública dura, burocràtica, poc sensible i no facilitadora. Si no es concreten les condicions reals (pressuposts assignats, condicions, terminis, pagaments...) el suport específic als creadors pot esdevenir un simulacre.

A diferència de les nostres administracions públiques, Alemanya ha injectat un paquet d’ajudes de 50 bilions d’euros dirigit a artistes i petites empreses culturals per a cobrir necessitats bàsiques i subsidis. El seu ministre de Cultura ha declarat: “El coratge creatiu de les persones creatives pot ajudar a superar la crisi. Hauríem d’aprofitar totes les oportunitats per a crear coses bones per al futur. Per això s’aplica el següent: els artistes no sols són indispensables, sinó també vitals, especialment ara.”

Aquest pot ser un punt d’inflexió per a incorporar millores a llarg termini i estructurals. És una oportunitat de capgirar la situació i posar en valor la feina dels creadors, ja que l’escena cultural és especialment sensible a la situació que estam vivint i es consolida rematadament com a precària i hostil.

“És la precarietat, estúpid!” La precarietat travessa les nostres pràctiques, les nostres vides en general. “Si alguna cosa som, som precàries”, les filles pròdigues de la classe obrera. Ni tan sols podem con-

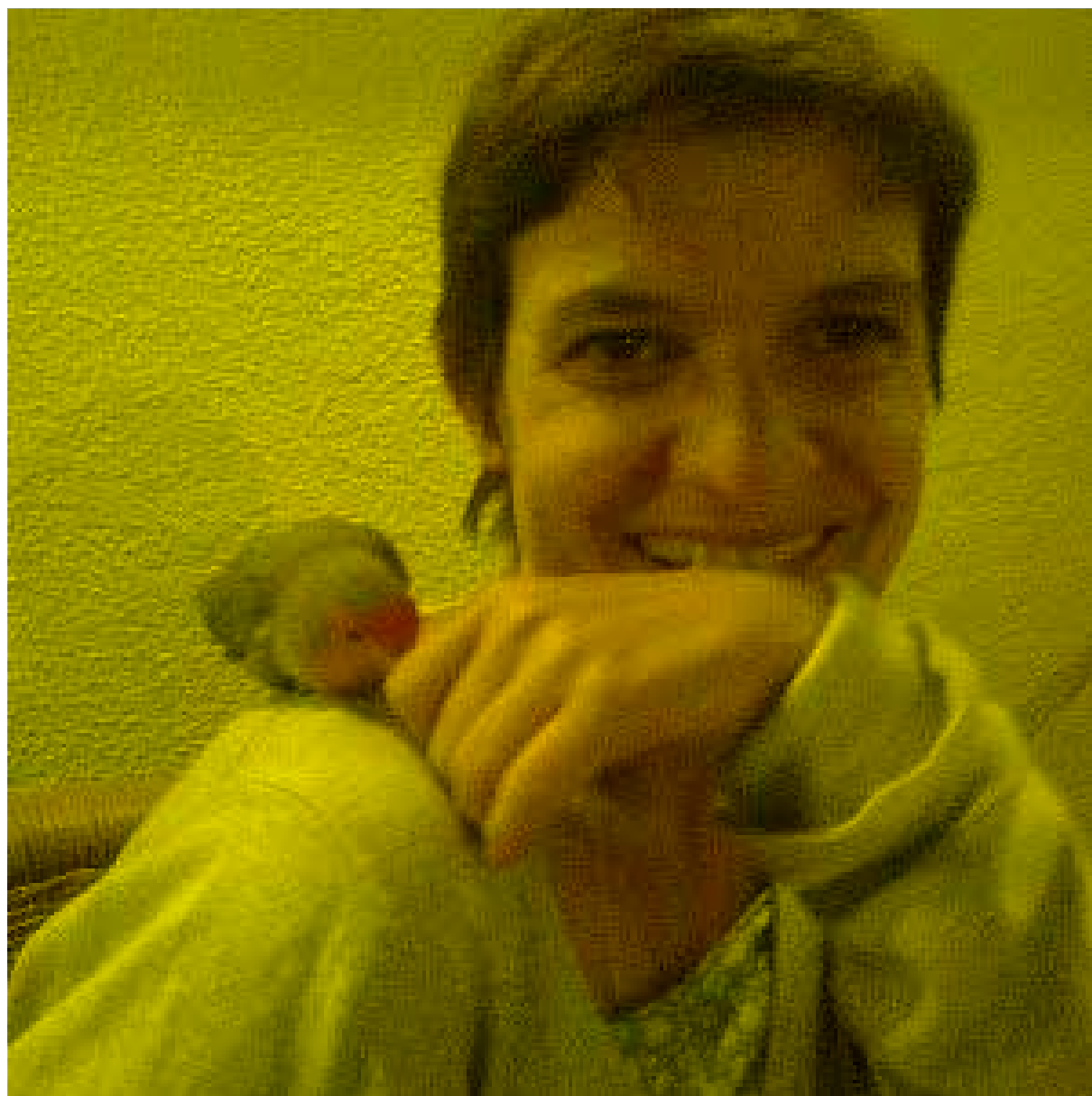
siderar-nos el “precariat”. Massa atomitzades i desarticulades encara per a pretendre una lluita o una negociació col·lectiva. Però, cada dia més, som part d’una multitud que crema en el combat de la vida; una Godzilla ciutadana que manté una lluita aferrissada a les fronteres de la subjectivitat i en les esquerdes de la vida quotidiana. Així que... JA BASTA D’HÒSTIES!!. (Laboratori d’innovació ciutadana Colabora en la seva aportació a la gira [#Frau_jove](#) a Matadero)

Nota: per a més informació us recomanem consultar el nou número de [Transversal Texts](#) que ha produït, recopilat i traduït texts (en/al castellà, italià, alemany i anglès) sobre el coronavirus.

Aatomic_Lab, Palma, 8 d’abril de 2020

PROPOSTES PER AL FUTUR

Meritxell Esquirol Salom, analista cultural

Recordaré sempre el primer cop que vaig veure **Jean Dielman 23 quai du commerce, 1080 Bruxelles** (1976). En aquell moment tenia la sort i l'oportunitat d'estar vinculada a l'equip de dones que treballa en la [Mostra Internacional de Films de Dones a Catalunya](#). Espai on encara descobreixo narracions cinematogràfiques amb propostes estètiques, narratives i polítiques, que suposen tota una alternativa i exercici subversiu als convencionalismes cinematogràfics clàssics i de producció i distribució habituals.

Heus aquí un dels films més agosarats que mai han circulat per la pantalla gran. Jean Dielman, la personificació d'un relat que suposa tota una ruptura amb el plaer escòpic clàssic, i un exercici de descoberta sobre qui sosté i com se sosté la cultura laboral remunerada. Allà són, 200 minuts de metratge que recreen al detall la matemàtica i meticulosa rutina d'una dona a la seva llar. Una dona que neteja, que té cura del seu fill adolescent, que fa pollastre arrebossat, que cuida de la criatura de la seva veïna, que compra pa, carn i va a la merceria. Una rutina que, a ulls d'aquell a qui li és aliena tantes vegades s'ha associat amb la feminitat ideal imaginada, o s'ha titllat d'obsessiva i fruit d'una neurosi per addicció a l'ordre. Quant que la directora recull i retorna amb un final psicodramàtic –alerta spoiler–, en què la protagonista mata la seva font econòmica, un home que li compra sexe. Tot un colofó simbòlic, no sé fins a quin punt comprès, que il·lustra l'estat subaltern i d'explotació que ha estat necessari silenciar per legitimar i defensar que el que importa és el que passa fora, als carrers, en els nostres espais públics tan institucionalitzats.

A manca de poder enllaçar el film complet, aquí un [assaig visual](#) que ordena els patrons i ritmes temporals de la protagonista. Assaig que, si

això és possible, multiplica la sensació de claustrofòbia i esgotament de les rutines domèstiques.

En un moment en què reflexionem sobre el confinament des del confinament, és del tot urgent atendre, preguntar, conèixer i aprendre de les realitats de les persones, comunitats, i cultures que han viscut en un estat de confinament històric, simbòlic i perpetu.

Sabem que vivim moments d'excepcionalitat. Una excepcionalitat que, a nivell global, és racionalitzada per un estat d'astorament davant la revelació de la fragilitat del sistema. Rere la creença que aquest temps d'excepcionalitat ho és per què «no té precedents», la cultura de la por i l'agitació socials s'expressen en tot un seguit d'esglais. Estem en crisi. Algú diu que «sense precedents» perquè afecta tot el planeta. D'altres, perquè, «sense precedents», hem hagut d'aturar el principi il·lusionari que suposa participar de la nostra cultura econòmica que és el principi de la rendibilitat. Principi-mantra pel qual s'associa que qui dia passa i disciplina laboral li posa, diners guanya. Altres veus destaquen l'excepcionalitat del moment perquè, «sense precedents», tot és culpa d'un virus. Quelcom immaterial. Un virus.

Davant aquest nerviosisme desmemoriat que fa que magnifiquem la situació actual sota la creença que tot el que estem vivint no té cap mena de precedent, la pregunta a fer-se, suposo, és saber de quin tipus de virus estam parlant.

Probablement, l'èmfasi dels nostre astorament atribuït a aquest «sense precedents» és conseqüència d'haver estat vivint en un estat d'autèntica excepcionalitat pel que té d'impostura i ficció. Perquè no saber, o no voler saber, a vegades, és un estat de gràcia. És parlar des del confort individualista i supremacista que ens ha desvinculat de la humanitat i d'allò humà del planeta. És parlar des de molt lluny del neguit i la por que suposa saber que per més dies, hores i esforços que hi posis no hi ha garantia que puguis competir amb les exigències econòmiques de la nostra lògica de mercat. És haver estat en mode passiu -per

indiferència, conveniència o terror- davant l'existència dels processos d'explotació de la cultura laboral, estats de marginalitat i processos d'expulsió social sobre els quals hem escrit el nostre ideal de progrés.

En conseqüència, no saber o no voler saber dona peu a crear narracions alarmistes i universalistes que ens comminen a estar en peu guerra contra un virus que no es combat sinó que es cura; crear un relat que interpella la població mundial a una determinada disciplina de la responsabilitat a cop de sacrifici i vigilància de balconet, i que ens beneeix amb una moral de victòria que converteix en heroïques les activitats de manteniment i sostenibilitat que, exercides des del principi dels nostres temps, ens han permès complir anys.

Davant aquesta realitat, convé fer recerca, atendre i reconèixer les narracions i les veus històricament alienades. Fer proposta d'una nou imaginari cultural i narratiu que, des dels silencis i les opressions, ha construït coneixement i ha resolt i sostingut la vida natural i humana. Reivindicar nous ordres narratius que, tal com succeeix amb Jean Dielman, posin en crisi els ordres socials.

Si no fos pel confinament, aquests dies, a Es Baluard, tindríem l'oportunitat de xerrar, analitzar i gaudir de l'[obra de Martha Rosler](#), artista plàstica i audiovisual, pionera en l'ús de la imatge com a eina d'anàlisi social i política. En la seva retrospectiva «Com hem arribat allí des d'aquí», resulta fonamental [Semiotics of the Kitchen](#) (1975), obra emblemàtica en què en forma de performance satírica desemmascara la banalització a partir de la qual s'han posat en valor els treballs de les dones, i la empremta que deixen sobre els cossos de les dones els espais i treballs domèstics.

Poc més tard, la seva contemporània Barbara Kruger, amb la icònica proposta gràfica «Your body is a battleground» (1989) denunciava la tirania de la cultura de l'estètica i el consum sobre els cossos de les dones.

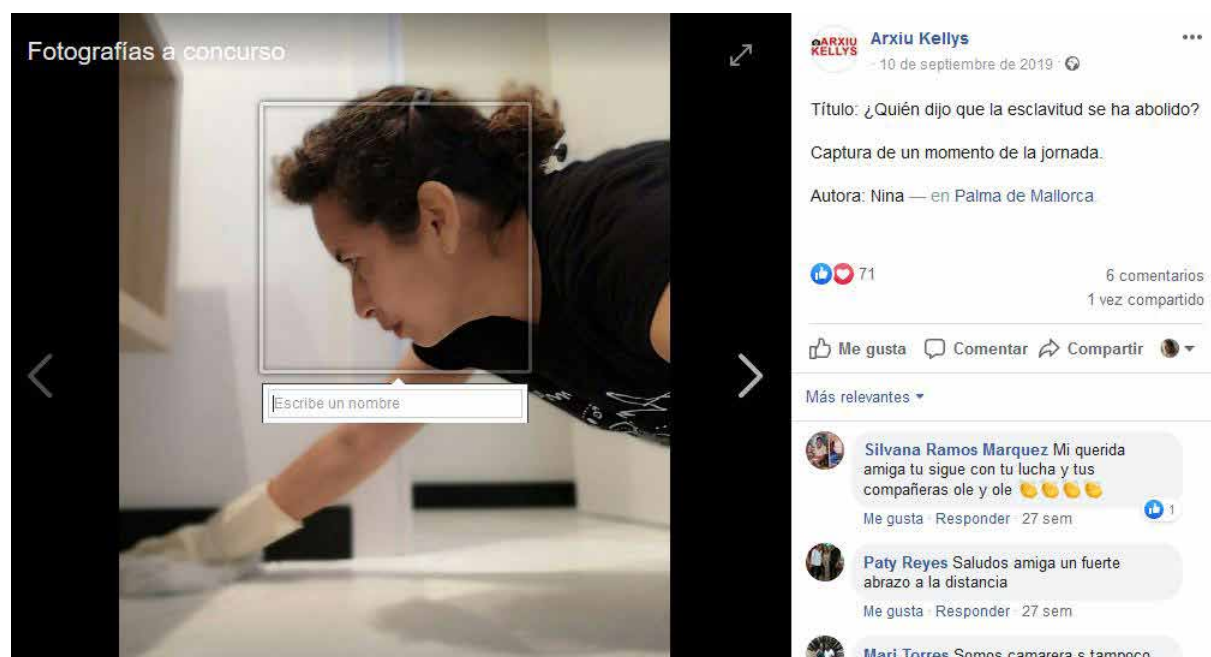

«Your body is a battleground», Barbara Kruger, 1989

Dues propostes narratives que convé actualitzar de nou. Dues propostes narratives que parlen de la instrumentalització dels cossos i les veus de les dones com a objectes de gaudi o com a eina gratuïta i explotada per al manteniment d'un ordre social pensat molt lluny de les seves realitats, ambicions, desitjos i propostes. Que amb una forta voluntat política donen comptes del no-lloc o lloc d'opressió que ocupen les veus i les experiències de les dones en els dos enclavatges econòmics a partir dels quals es legitima l'ideal de la cultura occidentalista: a) la cultura del consum com la gran plataforma d'accés i promoció social; i b) la necessària economia submergida d'allò domèstic i quotidià que garanteixi el funcionament de la cultura laboral i, per tant, de les diverses promocions socials.

Què passaria si es reconegués el valor polític de les veus dels col·lectius marginalitzats i empobrits? Seríem al mateix lloc si haguéssim demanat a les mestresses de casa quin és el model de cultura i societat sostenible, confortable, digne? Què passaria si les dones, o el sector de la cura-atenció-serveis històricament feminitzat, desclassat i també racialitzat fos tingut en compte per transformar de manera qualitativa la gestió dels espais públics i urbans?

En aquest marc d'interrogants, veus com les de **Les Kellys**, col·lectiu de cambreres de pis, organitzades i polititzades arreu del país, han de ser tingudes en compte amb urgència. A l'illa, aquests dies també es troba en estat líquid el [projecte multidisciplinari on Les Kellys de les Balears, coordinades per l'artista visual Laura Marte](#), amb d'altres altres col·laboracions, treballen diferents accions que interpel·lin la ciutadania. Que donin a conèixer la seva situació precària en la cultura laboral; les dolences que s'acumulen en els seus cossos per l'exigència d'un treball en cadena feixuc, invisible i de ritmes impossibles, i, sobretot, donar compte de com són de necessàries les seves experiències i sabers a l'hora de pensar i planificar espais públics, architectures, i propostes de futur.

Nina, Guanyadora del Premi ArxiuKelly

Daniela Ortiz, artista d'origen peruà que viu a Barcelona, amb la seva exposició ["97 empleadas domésticas" \(2010\)](#), revela als ulls el que durant segles ha conviscut amb nosaltres i que mai ha tingut ni reconeixement públic ni administratiu. Descobreix, literalment, els processos d'invisibilitat de les treballadores domèstiques. Posa al descobert les tecnologies, economies i sistemes organitzatius que han fet invisibles les persones amb qui hem conviscut, fins i tot en els espais més privats. Dones i racialitzades. A partir del recull de tot un seguit de fotografies de famílies plenament immerses en l'estil de vida occidentalista, se'ns planteja el repte visual d'albirar què tenen en comú totes les instantànies. I al cap d'una estona les trobam. O millor dit, no les trobam. En una cantonada, en el pla més allunyat a la centralitat de la mirada, enfosquides pels filtres, relegades o directament tallades/mutilades. Allí es troben les que contribueixen a la criança, les que compren, les que cuinen, les que netegen, les que planxen, les que recullen el correu, les que alimenten la canalla. La brutalitat del desvetllament ens interroga sobre quins són els processos i les relacions de poder que, malauradament, avui ja és gairebé inherent en els processos de progressisme i emancipació sociocultural. Podem accedir, podem participar, podem

festejar, podem treballar, podem fer política, podem estudiar, podem gaudir.... tot el que es fa fora de casa és possible perquè dins hi ha una dona que fa la feina que ens dona temps. Que treballa en una feina que no cotitza en atur. Que el seu cost/hora es barema en precari. Sotmetes a un terra enganxós perquè altres puguin lluitar contra els sostres de vidre.

Encara que amb una sobremagnificació pròpia de qui ha descobert que l'aigua refresca, la situació d'excepcionalitat que vivim ha posat el descobert les fragilitats d'un sistema que ha menystingut sistemàticament les demandes i els sabers de la cultura de les cures. És moment d'aprendre d'aquells col·lectius i persones que al llarg de la història han mantingut un altre sistema de relacions amb l'entorn. Col·lectius i persones que han gestionat i gestionen la quotidianitat. Que fan possible el manteniment de la vida. Que fugen d'allò públic per crear comunitat. Que són les veus i els cossos que fan possibles les xarxes de suport

Foto: Miquel Julià, 2019

mutu, i donen pausa i reparació als ritmes insostenibles sota els quals regulem la vida. En aquest sentit és important l'organització i celebració de processos participatius comunitaris, veïnals, de persones que són afins en els seus desitjos, sabers i demandes. Espais on descobrir el valor de les xarxes i la comunitat. Espais de significació i proposta política. Com l'acció *Les dones som el barri*, desenvolupada la tardor passada amb les veïnades de la Soledat en el marc de la trobada multidisciplinària «Antídots per un Paradís Fake» (XII Trobada d'Arquitectures Collectives). Una trobada de reconeixement mutu i d'interpel·lació als processos d'organització urbanística. D'organització de vida, en definitiva.

Finalment, i en sintonia amb les propostes de Margalida Ramis que també ha participat en aquest corollari de desitjos, reclamo la necessitat d'escoltar i aprendre de la capacitat crítica i lluitadora de qui ha viscut històricament en espai de dissidència, i en comunió amb la natura. Voldria compartir les veus imprescindibles de [Julieta Paredes i María Galindo](#) en representació del discurs revolucionari i del potencial creatiu de Mujeres Creando, collectiu feminista de tradició caribenya i llatinoamericana.

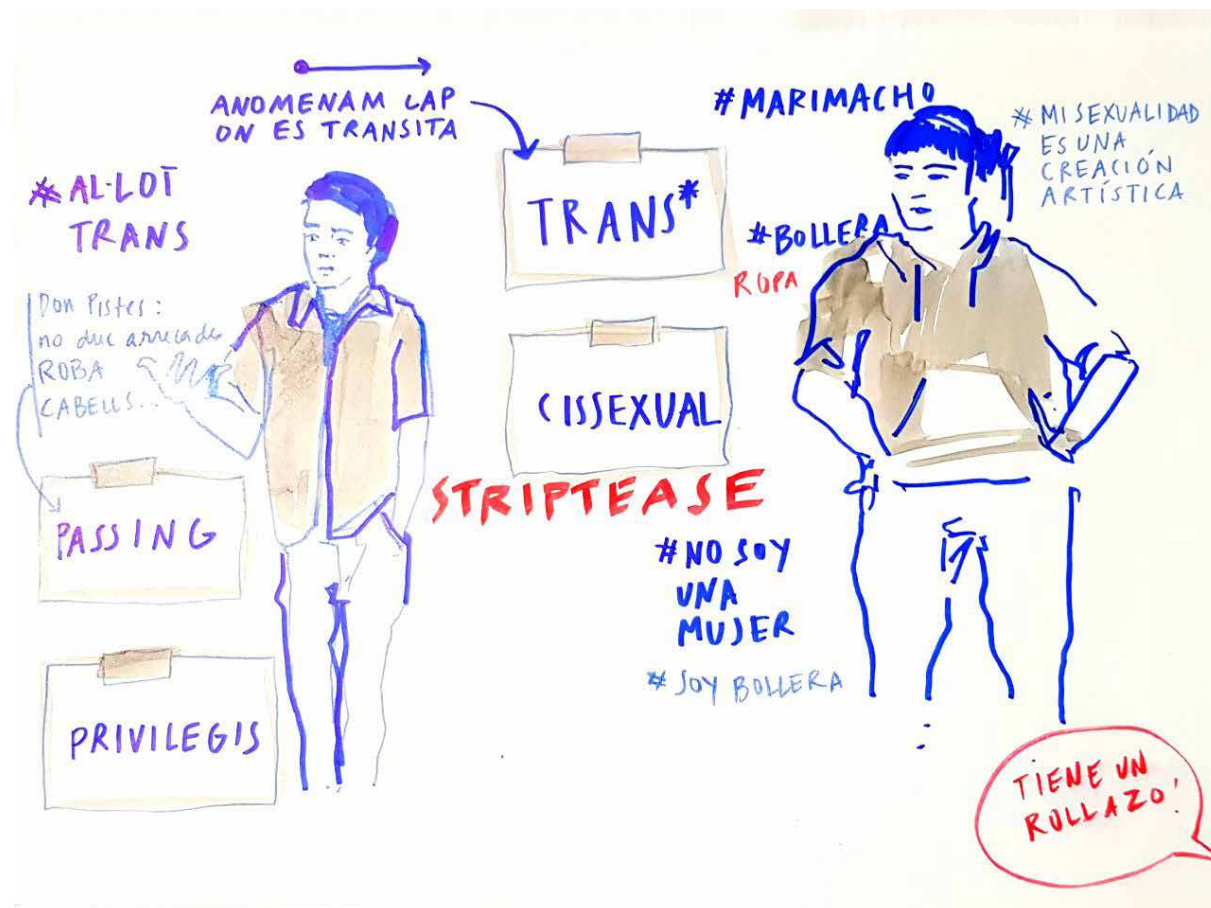
Un enllaç que illumina sobre la necessitat de nous sistemes d'expressió i organització comunitària. Sobre manllevar-nos el prejudici del beneït 'radical' per començar a qüestionar quina és la genètica de la nostra memòria històrica institucionalitzada. Per començar a imaginar quines propostes de futur transformadores cal emprendre.

Davant tots aquests sabers, davant el coneixement i reconeixement dels sistemes d'expulsió i marginalització social –domèstics, sexuals, sexualitzadors, econòmics, adultcentristes, culturals, d'origen– que sosté el nostre ideal de progrés, no podem altra vegada substituir explotació i precarietat amb explotació i precarietat. Cal re-escriure. Cal fer proposta de nous ordres narratius que posin en crisi els hegemònics i institucionalitzats. I, sobretot, cal aprendre i escoltar de qui sap, de qui té expertesa en lluites i resistències, de qui té expertesa en pro-

cessos revolucionaris i d'autèntica transformació dels territoris i sistemes organitzatius. Cal desenvolupar tot un activisme polític a nivell comunitari. Que faci evident que del trinomi que avui defineix l'estat d'excepcionalitat que avui vivim –Crisi.Virus.Planeta–, la paraula del mig és la més circumstancial.

VIURE A PROP DE QUI S'ESTIMA O SER ESTIMADA ALLÀ ON ES VIU

La Lioparda Teatre, companyia de teatre transfeminista de Mallorca.

Relatorià gràfica de Tonina Matamalas.
Intervenció #01. Tallers de teatre, gènere i sexualitats.
Exposició "Teixit conjuntiu" de Tonina Matamalas, Casal Solleiric

El teatre físic, el teatre d'objectes, màscares i titelles, combinat amb les tècniques del Teatre de les Oprimides, són el punt de partida i empenya per a donar forma als seus espectacles, que es reconeixen pel seu caràcter crític i feminista, el qüestionament dels models socials, del poder i les opressions, així com de les relacions humanes establertes. D'altra banda, La lioparda Teatre no només treballa a partir de la representació, sinó que també ho fa impartint tallers i formacions, entenent el teatre com una eina de transformació social on el cos esdevé protagonista de les subjectivitats que representa.

Ens costa parar, ens costa molt deixar de ser productius. El capitalisme ha fet molt bé el seu treball i nosaltres hem posat tot de la nostra part perquè aquesta incapacitat per badar es *transformi* en tota una experiència enriquidora per a l'individu.

Qui es pot permetre parar i qui no? La meritocràcia en temps de la COVID-19 segueix a l'ordre del dia.

Crear, crear, crear, fins i tot quan tot et diu que parís. Inclòs quan la teva creació té a veure amb l'espai públic/comú i amb el contacte. Com deixar de pronunciar-se davant d'aquesta gran restricció? Quin és l'espai públic avui quan la comunitat roman closa? És Google, Facebook i Twitter el nostre nou espai publicoprivat?

Qui està obligada a reinventar-se per no fracassar i qui pot gaudir de la reinvençió com a lloc confortable per a l'experimentació?

I mentre escrivim aquestes paraules no podem deixar de pensar en la pèrdua dels grans boscos comunals. Serà aquest un altre gran punt d'inflexió en la història de la pèrdua de llibertats col·lectives?

El teatre és ficció, una ficció que perd tot el sentit sense la perspectiva hàptica.

L'hàptica designa la ciència del tacte, per analogia amb l'acústica (oïda) i l'òptica (vista). La paraula prové del grec háptō (tocar, relatiu al tacte). Alguns teòrics com Herbert Read han estès el significat de la paraula hàptica, referint per exclusió a tot el conjunt de sensacions no visuals i no auditives que experimenta un individu. Què esperam del teatre en el moment que l'hàptica només està permesa sota clau domèstica, quan el contacte lliure de contagi només es permet dins la família? Qui té el privilegi de gaudir d'aquesta família i, per extensió, d'aquesta hàptica?

Fa uns dies l'associació [Ben Amics](#) compartia, en aquesta nova plaça privada de Facebook, [un article](#) on exposava la situació d'adolescents i joves LGTBIQ+ que han de conviure confinats amb familiars que no accepten la seva identitat o orientació. I és que tal com explica [Donna Haraway](#) en una conferència de la CCCB, la història queer no és una història que té a veure amb el vincle reproductiu, sinó més aviat amb el parentiu. Haraway assegura que a través del parentiu es poden generar vincles, aliances, que defugen de la lògica capitalista de producció i reproducció. Són vincles amb aquell parent estrany, ja que no cal que sigui íntim; va molt més enllà, és més mundà. El parentiu té a veure amb la història de la carn i no de la sang. Va sobre fer afirmacions en la base del vincle i la relació.

I ara més que mai sorgeix la necessitat de sentir aquest vincle, aquest sentiment de pertànyer a la comunitat. Una comunitat que sovint no viu ni en la mateixa casa, ni en el mateix edifici, ni en el mateix carrer, ni en el mateix barri, poble, ciutat o país que tu, ja que no tot el món pot permetre's viure a prop de qui s'estima o ser estimada allà on viu. Un sentiment de pertànyer a la comunitat que ara es materializa a través de la pantalla, a través d'allò visual i acústic, ja sigui en forma de video-trucada a la teva col·lega o d'iniciatives de suport mutu. En aquest sentit són fonamentals [investigacions](#) com les que actualment du a terme un grup de la Universitat Rey Juan Carlos, la Universitat Autònoma de

Barcelona, la Universitat de Barcelona i la Universitat Complutense de Madrid sobre l'impacte de la COVID-19 en l'àmbit de les persones que s'identifiquen amb sexualitats i/o identitats no normatives (lesbianes, gais, transsexuals, bisexuals, agènere, transgènere, trans* i altres sexualitats/corpolaritats fora de la norma cissexual i heteronormativa).

Ara ja ho podem afirmar: en aquest dies estam experimentant el col·lapse del sistema o, dit d'una altra forma, [l'error del cis-tema](#) i com es mobilitzen tots els mecanismes perquè l'engranatge no pari sota el temor de la sotragada que vendrà o que ja tenim a damunt.

Mentre que l'elit dels més privilegiats, com sempre, segueix intocable, aliena a l'hàptica.

Però què ocorre quan la sotragada ja no té a veure amb la pèrdua de privilegis sinó amb la pèrdua de drets fonamentals?

Els primers dies de confinament a les xarxes ens varem fer un fart de comparatives de la situació real actual amb la que proposa en forma de ficció la sèrie *The Handmaid's Tale*, ja que proposa un relat de ciència-ficció que qüestionen el grau de l'assoliment dels drets de les dones i/o les persones LGTBIQ+ i com aquests drets poden retrocedir molt fàcilment amb el ressorgiment de sistemes feixistes. Tanmateix, moltes de nosaltres, que ens identifiquem com a persones trans* o camioneres tan "marimatxos" que som impossibles d'encaixar en un tipus de dona desitjable en un model de mirada hetero, seguim sense estar representades a la sèrie.

Aquests buits de representació a nosaltres no ens semblen un fet intranscendent, ja que en general són personatges poc o gens representats en les arts escèniques i que sovint cauen en clixés que tendeixen al fetitxe o a la victimització. Però també imaginem la possibilitat que sigui premeditat per part de l'equip de direcció i potser en el moment en què arranca la sèrie aquests personatges ja han perdut, fins i tot, el dret de ser representat, narrats, recordats.

Ja de peus en terra, de tornada a la realitat que sembla més ficció que mai, recordam les nostres padrines i els nostres padrins explicant-nos històries de la guerra, històries per a no oblidar, perquè hi hagués transmissió d'allò que mai ens contarà la Història, per a que hagués un registre oral de la història dels perdedors, la història dels fracàs. Una història que sovint es una taca de pessimisme, pot semblar pessimista reconèixer-se en el fracàs, però també pot esdevenir un lloc de reconèixer-se en la resistència.

En el llibre [*L'art queer del fracàs*](#) Jack Halberstam ens diu: "Aquesta història pot ser contada de moltes diverses maneres, jo la cont aquí com un conte d'anticapitalisme, de lluita queer. També la cont com una narració sobre la lluita anticolonial, el rebuig a ser intel·ligible, i un art de la dissolució. Aquesta és la història d'un art sense mercats, una obra dramàtica sense guió, una narració sense progrés."

Tanmateix, moltes de nosaltres hem viscut i vivim amb la mosca de l'apocalipsi rere l'orella i moltes de les decisions que hem pres al llarg de la nostra vida han caminat en l'art d'aprendre a fracassar, a col·lapsar, a ser improductiva, inreproductiva, estèrils.

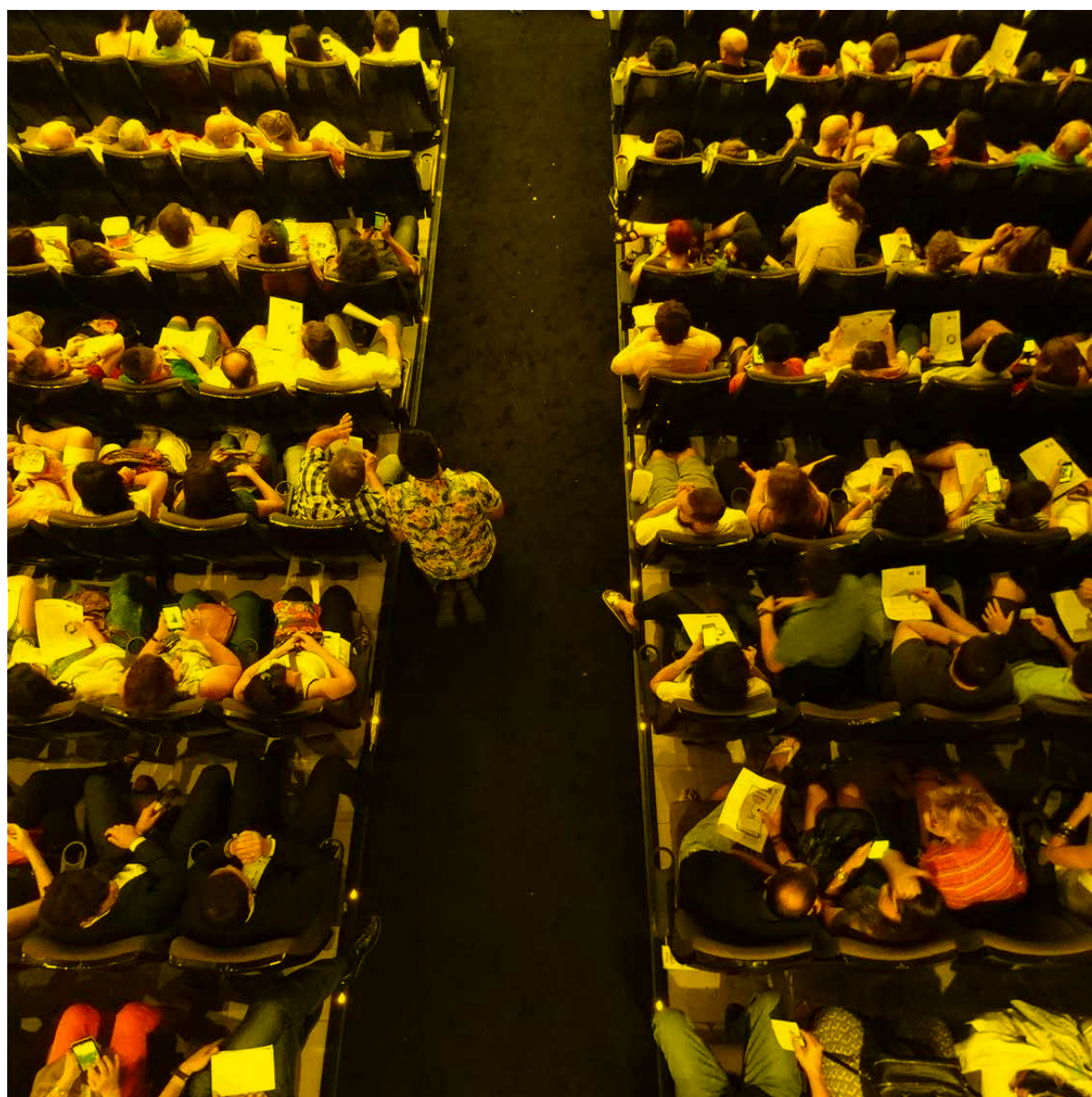
Altres materials d'interès:

Reflexions situades des de perspectives decolonials referents a la situació de pandèmia [Maria Galindo](#) i [Mafe Moscoso](#)

Documentals relacionat amb històries silenciades: [El silencio de los otros](#) i [Las llaves de la memoria](#).

POSSIBLES FUTURS

Javier Pachón, Cineciutat

Ho sabem, ja estam farts de parlar dels canvis que aquest període de confinament està provocant en els nostres hàbits. No obstant això, també es podrien interpretar com una possibilitat d'apuntar-se al futur o, almenys, possibles versions d'aquest.

Pel que fa a la indústria audiovisual i, més concretament, a la del cinema, aquests futurs tenen un nom molt concret: *les finestres*. Les “finestres d'exhibició” són els dies que passen entre que una pel·lícula triga a estrenar-se entre un format i un altre (sales de cinema, lloguer per Internet - TVOD-, DVD/BluRay, televisió, subscripció per Internet - SVOD-...) i que amb la implantació global d'Internet han estat un tema de discussió cada vegada més habitual. Des de l'espectador que reclama la possibilitat de decidir on i quan gaudir de la pel·lícula, fins al dubte de si el model de finançament seria sostenible amb els preus als quals estam acostumats a pagar per Internet. El debat és complex, amb infinites opcions i, fins ara, lluny de tancar-se.

No obstant això, la situació provocada pel COVID-19, amb les sales tancades, innumbrables estrenes de pel·lícules posposats, un final d'any que es preveu saturat de pel·lícules a estrenar i espectadors àvids de contingut amb un consum en línia mai vist fins ara, ha portat a primera línia el debat de les finestres d'exhibició.

Des de CineCiutat mai hem entès aquest debat com una cosa binària entre “les sales vs. internet” i així ho demostren les nostres col·laboracions habituals amb plataformes com Filmin, MUBI o Netflix i les estrenes de Roma, Fin de siglo, El Irlandés, Historia de un matrimonio, entre d'altres. Com a projecte nascut del públic i amb vocació innovadora, entenem i compartim la necessitat d'acceptar i explorar la reali-

tat digital que vivim i els canvis en els hàbits de consum, però sense abandonar la nostra ferma creença en el valor innegable de l'experiència cinema: d'una banda, des del punt de vista industrial, l'impacte i valor afegit de públic i reconeixement a una pel·lícula que aporta el seu pas per sales; de l'altra, des d'una visió humanista i social, la importància de l'experiència física i tangible i, sobretot, el valor de l'experiència en comunitat.

Així mateix, aquesta situació excepcional també ha posat de manifest altres dos elements que haurien de tenir en compte aquells que parlen de la fi de les sales:

1. **La indecisió de l'abundància:** davant la inabastable oferta de continguts ens costa decidir què veure i en moltes ocasions l'algorisme –marcat també per les necessitats de promoure el contingut autoproduït per la plataforma o altres raons comercials– no acaba de convèncer-nos. Així, davant el dubte del desconegut es revaloritza la necessitat de prescriptors i la feina de curadoria cobra més importància que mai, un paper que les sales de cinema de proximitat i comunitàries porten anys realitzant.
2. **Compartir el viscut.** Les històries (siguin llegides, escoltades o vistes) neixen de l'experiència comunitària. Per això, malgrat la facilitat de consum a casa també augmenta la necessitat de compartir l'experiència amb els altres.

És cert, en un possible futur amb accés total als continguts a través d'Internet les sales de cinema comercials amb un tracte impersonal corren el risc de només tornar-se útils com a atracció tecnològica (més pantalla, més so, més moviment...) per a aquells blockbusters que puguin beneficiar-se d'aquest artifici. No obstant això, al mateix temps s'obre una oportunitat d'or per a aquelles sales i espais que vulguin ser més que un cinema, apellant a una readaptació contemporània dels mateixos valors que van fer del cinema el que va ser en els seus inicis: **un lloc pròxim per a gaudir i explorar històries en comunitat.**

